

OOSTVLAAMSE

NANTEN

UITGAVEN VAN DE BOND

Verkrijgbaar op het sekretariaat, Oscar de Gruyterstraat 42, B 9000 Gent en op de bibliotheek: Kraanlei 63, B 9000 Gent.

1. **Oostvlaamse Zanten**, nog voorradig tot zolang de voorraad strekt: 15e, 19e jg., 21e tot en met 31e jg., 33e tot en met 47e jg., tegen 200 F per jaargang. Losse nummers ook van de jgg. 1-19 zijn nog beschikbaar tegen 65 F per nummer. **Jaarboek 1945 (jg. 20) van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen**: 159 F (leden 106 F). Inhoudstafel op Oostvlaamse Zanten Jg. I - Jg. XXV), door F. VAN ES: 55 F (leden 42 F). **Idem II (Jg. XXVI - Jg. XXXV)**, door F. VAN ES: 45 F (leden 35 F).
2. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr.). Prijs: 30 F (leden 23 F) + 10 F porti.
3. **Survivances du Passé**, door A. MARINUS (8 p.). Prijs: 15 F (leden 10 F) + 8 F porti.
4. **Zur Entwicklungsgeschichte des Bauernhauses mit durchgezapften Ankerbalken**, door J. SCHEPERS (10 p.). Prijs: 15 F (leden 10 F) + 8 F porti.
5. **Ooschaart** door F. VAN ES (overdruk 1945), 28 blz. Prijs 40 F (leden 25 F) + 8 F porti.
6. **2e Lustnummer 1930-1935**. Prijs: 40 F (leden 25 F) + 10 F porti.
7. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het teerlingspel) door Emile ANDELHOF. Prijs: 50 F (leden 38 F) + 10 F porti.
8. **Het ontstaan van de Julius-Caesarfeesten te Velzeke-Ruddershove**, door J. en M. JANSSENS-BUYSE. 1940, 10 p., 1 lied. Prijs: 15 F (leden 10 F) + 8 F porti.
9. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. ANDELHOF. Prijs: 40 F (leden 25 F) + 10 F porti.
10. **Folklore en Onderwijs**, door L. HOSTE. Prijs: 15 F (leden 10 F) + 8 F porti.
11. **August Hendrickx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. DE COSTER. Prijs: 40 F (leden 25 F) + 8 F porti.
12. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. VAN ES. Prijs: 40 F (leden 25 F) + 8 F porti.
13. **De uitkomsten van het Sagenonderzoek**, door † Prof. Dr. P. DE KEYSER (1935; 10 p.). Prijs: 20 F (leden 16 F) + 8 F porti.
14. **Sagen uit Noord-Oost-Vlaanderen**, door Dr. G. DE MEYER. Prijs: 40 F (leden 25 F) + 10 F porti.
15. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. LIEVEVROUW-COOPMAN. Prijs: 30 F (leden 22 F) + 7 F porti.
16. **Spelen mijner Jeugd**, door L. LIEVEVROUW. Prijs: 80 F (leden 60 F) + 10 F porti.
17. **Het bier in de Nederlandsche Folklore**, door † D. J. VAN DER VEN (1935; 15 p. + 2 ill.). Prijs: 30 F (leden 24 F) + 8 F porti.
18. **Kantwerkstersclub St.-Katelijne - Kursus Stropkant, 1e Leerjaar**: 200 F + 7 F porti.
19. **Doods-, Begravenis- en Rouwgebruiken in het Arrondissement Dendermonde**, door J. PIETERS. Prijs: 150 F (leden 110 F) + 10 F porti.
20. **Het Volksleven te Wieze. 1900-1950**, door J. VAN HAVER. Prijs 150 F (leden 110 F) + 10 F porti.
21. **Inventaris der Apothekerspotten opgesteld in de „Apotheek uit de XVIIIe Eeuw (Museum v. Volkskunde Gent)** door L. J. VANDEWIELE, 1951, 12 blz., 4 ill. Prijs: 40 F (leden 30 F) + 5 F porti.
22. **Ndl. Volksk. Bibliografie. Deel VII Oostvlaamse Zanten (1926-1960)**, door R. VAN DER LINDEN (Antwerpen 1968; XXX, 341 p. Prijs: 300 F (leden 240 F) + 15 F porti.
23. **De folklore van de Hop in Vlaams-België, vroeger en nu**, door Cl. VANHOUCKE. Prijs: 200 F (leden 150 F) + 15 F porti.
24. **Het Sterrelied in het Gebied van Dender en Schelde**, door J. DE VUYST. 1968, 175 blz., 189 liederen en 50 mel., (mit einer deutschen Zusammenfassung). Prijs: 250 F (leden 180 F) + 15 F porti.
25. **Ernest Van den Driessche. Schilder van ons Volksleven**, door R. VAN DER LINDEN, 1968, 32 blz. (op kunstdrukpapier), avec un résumé en français. 2e druk. Prijs: 75 F (leden 55 F) + 10 F porti.
26. **Catalogus Tentoonstelling 125 jaar Gentse Feesten, juli-augustus 1968**, 44 blz. Prijs: 50 F (leden 40 F) + 10 F porti.
27. **Kinderzang uit Zwijnaarde**, door Dr. L. GELBER. Prijs: 70 F (leden 50 F) + 8 F porti.
28. **Lodewijk Lievevrouw herdacht** door F. DE COSTER. 1952, 12 blz., 1 ill. Prijs: 40 F (leden 30 F) + 8 F porti.
29. **De Vinkensport in Vlaanderen (avec un résumé en français)**. 1969, 165 blz., 42 ill. 3 tek., door M. BROECKHOVE. (Nr. X van de uitgaven van het Alfons De Cockfonds). Prijs: 300 F (leden 200 F) + 15 F porti.
30. **Van het cijnskiesrecht naar het algemeen meervoudig stemrecht** (mit einer deutschen Zusammenfassung) door Albert BRACKE. 1970, 52 blz., 11 ill. (Nr. 31 van de Uitgaven van de Kon. Bond der Oostvlaamse Volkskundigen). Prijs: 100 F (leden 80 F) + 8 F porti.
31. **Bibliografie Renaat van der Linden**, door R. BERCKMOES, 1971. Prijs: 40 F (leden 30 F) + 8 F porti.

OOSTVLAAMSE ZANTEN

TWEEMAANDELIJKS ALGEMEEN TIJDSCHRIFT VOOR VOLKSKUNDE
 ORGAAN V.D. KONINKLIJKE BOND DER OOSTVLAAMSE VOLKSKUNDIGEN
 van de dienst voor volkskundige enquêtes in Vlaanderen
 en van het internationaal studiekomitee voor ommegangsreuzen

Redactie : Lic. Renaat van der Linden, Godveerdegemstraat 15, B 9620 Zottegem

Redactieleden : Maurits Broeckhove, Lic. Marcel Daem, Dr. René Haeseryn.

Ruil en Recensiedienst : Dr. R. Haeseryn, Bibliotheek, Kraanlei 63, B 9000 Gent.

Alle stortingen op postrek. nr. 000-0096946-43, Bond Oostvlaamse Volkskundigen, Gent

INHOUD

Prijs : 65 F

B. PELEMAN. — Ballade van de volkskundige	2
R. VAN DER LINDEN. — Bij een tiende lustrum. Bij de vijftigste jaargang van Oostvlaamse Zanten	4
R. VAN DER LINDEN. — Drie kaften in vijftig jaar	9
M. BROECKHOVE. — Onze gowdag op 27-10-1974 in het teken van het Veer en de Veerdienst op de Schelde in Oost-Vlaanderen	13
P. C.J. MARCEL. — De Heilige Godelieve te Geraardsbergen	17
A. DE MAESSCHALCK en R. VAN DER LINDEN. — Een Gemeentetapijt te Wichelen	20
M. BROECKHOVE. — Een Bedeschrift Anno 1785. De Gentse groentevrouwen aan de Abt van de Sint-Pietersabdij nevens Gent	25
PERSONALIA	
R. VAN DER LINDEN. — Stefaan Top doktoreert	11
HET BESTUUR. — In Memoriam Albert Bracke	22
BOEKBESPREKINGEN	
K. TER LAAN, Van Goor's Folkloristisch Woordenboek. — W.P. Dezutter	22
P. DEVOS, Historische huisgevels te Oudenaarde. — Cl. Trefois	23
DRUKK.-UITG. A. DE CUYPER-ROBBERECHT. — Georges DHEEDENE 1909-1973. — R. van der Linden	24

Oostvlaamse Zanten wordt uitgegeven met de steun van v.z.w.
 Noordstarfonds, Gent en het Stadsbestuur van Gent

Ballade van de volkskundige

Verbeten met zijn volk verbonden
— volkskundige en folklorist —
heeft hij de... goede weg gevonden
temidden veel steriel getwist.

En rustig, tussen zee en heide
rijdt hij de Vlaamse Gouwen af,
gaat er zijn volksgeloof belijden,
grasduint er tussen wieg en graf.

Met Nieuwjaar koopt hij peperkoeken
waarop de suiker kunstig krult,
de vrienden die hij gaat bezoeken,
zien blij hun zoetste droom vervuld.

Met Lichtmis eet hij pannekoeken,
met Assewoensdag pruimenvlaai.
Met Pasen gaat hij eiers zoeken
bij klokgelui en haangekraai.

Het hele jaar weet hij doorvlochten
met volksgebruik, fel gekleurd.
Steeds weer maakt hij de vreemdste tochten
naar " waar te lande wat gebeurt " !

In mei helpt hij de meiboom planten
en danst er in het groenste gras.
Geen folkloristisch " lanterfanten "
komt bij zijn speurtochten te pas !

Naar koele kerken en kapellen
trekt hij devoot op bedevaart
en knielt bij kaarsen, niet te tellen,
voor 't wonderbeeld er trots bewaard.

Bij zomer, tussen hopperanken,
maakt hij de " hopduvel " van kant
en drinkt de krachtigste der dranken,
het " Duvelbier " dat heerlijk brandt !

Luid zingend op een gele wagen
rijdt hij doorheen een hoevepoort
nadat het veld een oogst wou dragen
zoals men het nog zelden hoort.

En vreugdig wordt een vat ontstoken
waarbij het schuim in d'oren spuit
tot hij, omringd door hespenknoken,
een spookverhaal angstwekkend kruidt.

En komt de herfst vol grauwe dagen
rijdt hij een jaarmarkt tegemoet,
hoort er de boeren eeuwig klagen
al stellen ze het blakend-goed !

Het hele jaar door rijdt hij pinter
met zijn " Tweepaardjes " Vlaanderen af,
want ook de witbesneeuwde winter
betekent vast voor hem geen graf !

Rond Sinter Klaas en Sinte-Maarten
volgt hij van zeer nabij hun rit,
zit in een herberg wat te kaarten
of drinkt een druppel met de smid.

Jaar in jaar uit vult hij zijn dagen
en heeft zich nooit van dag vergist !
Wie zó zijn wijsheid uit kan dragen
is stellig méér dan folklorist !...

Een wijsgeer is hij, hoogverheven,
een man die vreedzaam openbloeit,
een die volwaardig weet te leven
vermetel met zijn volk vergroeid !

Bert PELEMAN(1)

Antwerpen

(1) Bert PELEMAN is meer volks nabij in zijn ruwe, krachtige en levenslustige landliedertjes met vaak sterk folkloristische inslag. Twintig eeuwen Vlaanderen. Kunst en Wetenschap. Deel 10 — Heideland-Orbis, Hasselt 1973, 137.

Koninklijke Bond der Oostvlaamse Volkskundigen

1926 — 1930 = 1931 — 1935 = 1936 — 1940 = 1941 — 1945

1946 — 1950 = 1951 — 1955 = 1956 — 1960 = 1961 — 1965

1966 — 1970 = 1971 — 1975

Bij een tiende lustrum

Bij de vijftigste jaargang van Oostvlaamse Zanten

Ons optreden vijftwintig jaar geleden is alles wel beschouwd een durf geweest, maar een durf met heilzame gevolgen. Laat ons hopen dat die durf in zoveel beter omstandigheden dan een kwarteeuw geleden in een nieuwe, jonge generatie moge worden overgeplant: Audaces fortuna juvat! Moge de 50^e jaargang van Oostvlaamse Zanten de voltrekking kennen van het monument van liefde, glorie en lijden, dat een Volkskunde van het Vlaamse Volk mag waardig zijn, dat we gedurende 25 jaar met offervaardige overgave en onverflauwde vlijt hebben helpen voorbereiden! Niet de bereikte uitslag, maar het bewustzijn dat onze poging niet vruchteloos is geweest, weze onze beloning en onze troost bij het ingaan van deze nieuwe jaargang 1950!(1)

Paul DE KEYSER
Erevoorzitter van de Bond

De Oostvlaamse volkskundigen vieren hun tiende lustrum. Hun tijdschrift beleeft zijn vijftigste jaargang. De starttoren van dit jubileum seint in de eerste plaats een *eresaluut in diepdoorvoelde dank en hulde aan de stichters*, louter idealisten. De realisatie van idealen hangt af van de graad van daadvaardigheid en zelfverloochening waartoe we in staat zijn. Bij hen betrof het een zeer hoge graad! Het gaat licht van de hand voort te bouwen en daarrond te houwen, wanneer jaren geleden pioniers met kennis en toewijding de grondvesten van een paleis hebben gelegd en het schitterend optrokken. Dit paleis is nooit afgewerkt, want de vele poorten naar andere wetenschappen, de talrijke zalen van ons rijke volksleven en ook het huidig leefmilieu vergen bestendig onderzoek.

In de tweede plaats past de vertolking van onze *fierheid om de rol die de Bond, het Tijdschrift en zijn Museum voor Volkskunde samen spelen in de provincie, in heel Vlaanderen en ver daarbuiten*. De vragenlijsten en het vorserswerk van de stichters en hun machtige resultaten hebben hun waarde tot buiten het provinciaal kader doen stijgen. In

(1) Oostvlaamse Zanten, Gent XXV (1950) 8.

derde instantie voegt de betuiging van *erkentelijkheid jegens het huidig bestuur en ledental* dat in houwe trouwe en onverdroten ijver het idealisme en de taak van de voorgangers heeft overgenomen en gestadig en stevig de volkskunde in wisselende vormen en met vaste normen heeft gediend en voortdurend dient.

VOORGESCHIEDENIS

Een krantenknipsel

Waar vinden we de eerste sporen van het « monument van liefde, glorie en lijden » zoals professor de Keyser de bond en zijn orgaan vijftieng jaren geleden omschrijft? Stappen, schreden en sporen bestaan er allerlei. Vooraan treedt een bindend element.

Het Laatste Nieuws, Brussel 25 februari 1926

OVER FOLKLORE

TOESTAND IN OOST-VLAANDEREN

Na Brabant bezit nu ook de provincie Antwerpen haar officiële dienst voor geschiedkundige en folkloristische navorsingen. Dat is een verblijdend nieuws voor al degenen die aan plaatselijke geschiedenis en folklore doen. Wat zo'n organisme op die gebieden presteren kan, getuigen de uitslagen, bekomen door de Brabantse dienst.

De folklore is een wetenschap die in haar nasporingen somwijlen uitgebreide en stelselmatige onderzoekingen vergt tot in de kleinste dorpen, in de verste gehuchten — meest altijd de belangwekkendste —, onderzoekingen die moeilijk door een enkeling of enkele personen kunnen gedaan worden en dikwijls betrouwbare optekenaars ter plaatse zelf eisen. Vandaar de noodzakelijkheid van een centraal organisme met officieel karakter, dat de richtsnoeren aangeeft, commissies tot de studie van bepaalde feiten benoemt, vragenlijsten uitdeeft, de nota's en dokumenten verzamelt, schift, folkloristische tentoonstellingen inricht, waar het volk het eigen schoon leert kennen en beminnen, enz.

Dergelijke diensten zouden in ieder provincie moeten tot stand komen en wij, Oostvlamingen, betreuren het zeer dat onze provincie, waaruit eens de

eerste stuwung op gebied van folklore is uitgegaan, hierin ten achter blijft. Vele folkloristen en « zanters » zijn er wel in Oost-Vlaanderen, maar ze leven afgezonderd van en zonder voeling met elkander. Ieder werkt op zijn eentje, zodat veel arbeid, veel verzameld materiaal verloren gaan bij gebrek aan georganizeerde werking.

Wij wijzen erop, dat er in 1907 bij de stichting van het Folkloremuseum te Antwerpen, te Gent sprake is geweest van de inrichting aldaar van een dergelijk museum. Er kwam zelfs te dien einde in 1909 een studiekomitee tot stand onder voorzitterschap van de h. Logeman. Over dit komitee hebben wij verder niets vernomen.

De oudheidkundige verenigingen van onze provincie schijnen ook de doodslaap ingegaan te zijn; daarbij deden ze steeds zeer weinig aan folklore. Zou de bestendige afvaardiging van Oost-Vlaanderen niet het voorbeeld van die van Brabant en van Antwerpen kunnen volgen en een dienst voor geschiedkundige en folkloristische opzoeken inrichten? Het is hoog tijd dat men in onze provincie systematisch optekene en verzamele wat er nog bestaat aan oude gewoonten, gebruiken, liederen, merkwaardige op-

schriften (uithangborden), typische gezegden, spotnamen, enz., want de tijdgeest die alle eigenaardigheden doet verdwijnen, werkt ook hier slopend.

Mag het zijn dat de provincie waar August Gittée, Alfons de Cock, Isidoor Teirlinck, Amaat Joos geboren zijn, waar Johan-Wilhelm Wolf zijn Wodana, het eerste folkloristisch tijdschrift in Vlaanderen, uitgegeven heeft, ten achter blijft

bij andere? Zouden de talrijke Oostvlaamse folkloristen niet een gezamenlijke werking kunnen op touw zetten om de inrichting van dergelijke dienst van het provinciaal bestuur te bekomen? Nu de folklore zo'n overgroot belang heeft gekregen, zelfs in het onderwijs, mag er geen moeite gespaard blijven om haar bloei te bevorderen.

F. VAN ES

Dat bericht verscheen in het Brussels liberaal dagblad Het Laatste Nieuws op 25 februari 1926. De titel « toestand » is fout. De lezer krijgt het terrein van de wetenschap, een strenge methodiek, een blik in het verleden en de naburige provincies en tegelijk een oproep tot bundeling van vorsers en een opdracht voor de provinciale overheid. Wie was de steller van dat inzicht en overzicht?

Fernand Van Es was geboren te Gent in 1893 als zoon van een staatsambtenaar die zijn twee zonen ook voor de staatsdienst bestemde. Fernand Van Es werd regent letterkundige vakken in 1912, gaf les als waarnemend leraar hier en daar. De oorlog trok een streep door zijn carrière en gedachtenkring. In 1915 nam hij deel aan de veldtocht in Duits-Oost-Afrika. Het verblijf aldaar tot 1919 openbaarde het belang van het volksleven. Ook ginds leefden sprookjes, sagen. De lessen van Lambrecht Lambrechts aan de rijksnormaalschool te Gent, de lektuur van Alfons de Cock, Pol de Mont, Victor de Meyere e.a. zetten hem aan tot studie van het volksleven en tot contact met volkskundigen. Van 1920 tot 1933 gaf hij les aan de « Legerpupillenschool » te Aalst. In die periode — en ook nadien, als bestuurder te Lokeren (1938-1948) en daarna als gepensioneerd leraar — zal hij een eersterangrol bekleden in het kader van de Volkskunde, in de bond te Gent en in de koninklijke kommissie voor volkskunde te Brussel. Een leraar uit de stad van de ajuinen, het karnaval en Dirk Martens had aldus de wekstem tot collega's en overheid gericht: de plicht om de studie van het volksleven systematisch aan te pakken.

Hij was niet alleen studax, maar ook publicist van degelijke artikels, o.a. in het lokaal weekblad De Volksgazet te Aalst: Wat is Folklore? Haar Doel en Nut, 11 IX '21; in De Kleine Vlaming, in de eerste en tweede jaargang van Brabantsche Folklore te Brussel.

Volkskundige Kalender

Voor wie was de oproep bestemd? Telde onze provincie nederige vorsers of figuren van formaat? Daar bestond een uitzondering, E. H. Gabriël Celis, priester. Die won op dat moment de rit met voorsprong als we met sporttermen willen meten. In 1923 publiceerde hij in eigen beheer een werk dat zijn weerga niet kende en dat tot op heden zijn volle

waarde behoudt: VOLKSKUNDIGE KALENDER VOOR HET VLAAMSCHE LAND, een bron van driehonderd zesendertig bladzijden, meer dan vijftig jaar geleden gebundeld. Dat feit als dusdanig zou hem een blijvende ereplaats verlenen, maar daarnaast leverde hij talrijke studies, over de geschiedenis en monumenten van Gent, reisbeschrijvingen, volksdevotie, enz. Welke invloed had hem tot de geschiedenis en de volkskunde gedreven? Zijn grootvader van moederskant, de hoofdonderwijzer — historicus J. J. Steyaert. Gabriël Celis was de zoon van een apoteker, een Lierenaar, en werd priester gewijd in december 1903. Als kapelaan van St.-Baafs bracht hij een ruim deel van zijn loopbaan door in dienst van het Kapittel. Ziekte verplichtte hem vaak binnenshuis te blijven. Reeds in zijn jeugd had de mikrobe van de studie van het volksleven hem aangetast, toen hij de « Beschrijving van Gent », uitgave van zijn grootvader, wilde bewerken. Hij lette op de kenmerken van monumenten, vroeg naar de patroonheiligen van ambachten en neringen bij de betrokken lieden, snuffelde in archieven, luisterde naar de bejaarden in een en ander oude-mannen- en oude-vrouwenhuis, om legenden en andere gegevens aan te tekenen. « Zij waren gelukkig ... en ik niet min ... omdat ik bij mijn thuiskomst steekkaarten bij kon invullen ... » zo vertelde hij over zijn vroegste opzoekingen.

Zijn betrekkingen met volkskundigen reikten vrij ver. Emile Henri van Heurck, (Antwerpen 1871-1931) auteur van belangrijke werken in verband met volksprenten, bedevaartvaantjes en volksboeken, schreef de inleiding voor de Volkskundige Kalender. Het prospectus of de folder van de aankondiging verscheen als Bijblad aan Biekorf XXVIII (1922) nummer 7. Inleiding en aankondiging van het boek wijzen op relaties met Antwerpen en Brugge. Tegelijk groeit daardoor de zekerheid dat na de eerste wereldoorlog er in de Arteveldestad belangstelling voor de volkskunde als wetenschap bestond.

De Gentse universiteit

De derde persoonlijkheid in de trits is opnieuw een Gentenaar, Paul de Keyser, geboren in 1891. Vroegtijdig treden twee karaktertrekken op: alzijdige belangstelling en onverpoosde werkzaamheid: wanneer hij in 1914 ateneumleraar te Schaarbeek wordt benoemd, is hij in zijn geboortestad reeds sekretaris of ondervoorzitter geweest van een drietal verenigingen, van een kongres; levert bijdragen in vijf verschillende tijdschriften. Reeds in 1911 schrijft hij over een lied en Gentse liederavonden, in 1916 over Tijn Uilenspiegel, Oude Volksgebruiken, in 1917 over de Folklore van den Soldaat, in 1919 over Oorlogsfolklore. In 1924 treedt de theoreticus op de voorgrond: « Over Methoden bij Sprookjesonderzoek », « Het Lied van Halewijn ». De studie van de volkskunde straalt op menig gebied. Leven de volkskundigen zelf afgezonderd zoals Fernand Van Es de indruk verwekt in zijn dagbladartikel in het begin

van 1926 ? Paul de Keyser laat een andere klok horen. « Een kleine groep Oostvlaamse en meer bepaald Gentse volkskundigen ontmoetten elkaar sedert 1924-1925 vrij regelmatig » (2de Lustrumnummer 1930-1935, 2).

Op de Dantedag van de Koninklijke Vlaamse Akademie te Gent op 19 mei 1921 zijn o.a. Paul de Keyser, eerw. heer Gabriël Celis, Amaat Joos, Isidoor Teirlinck aanwezig. Hebben ze daar met elkander dichter kennis aangeknoopt en hun respektievelijke belangstellingspunten behandeld ? In elk geval hebben Paul de Keyser en Gabriël Celis met elkaar gesproken. Is deze Dantedag een eerste vertrekpunt van de Bond geweest ?

In 1925 betreden de drie even behandelde figuren uitdrukkelijk ons terrein. Fernand Van Es stelt de vraag *Wat is Folklore ?* in "Ons Blad," een weekblad te Aalst (7 VI '25). Gab. Celis ziet zijn tekst verschijnen *De Folklore*, in de Verhandelingen van de Katolieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding, n° 236, 63 blz. Paul de Keyser publiceert *Uit het Repertorium van een Hollandse Liedjeszanger uit de XVIIe eeuw*, en *Het kluchtig Sermoen van Bacchus* in *Nederlandsch Tijdschrift voor Volkskunde te Antwerpen*. In 1924 en 25 werd hij telkens bij koninklijk besluit belast met kursussen aan het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde van de Universiteit te Gent. De volkskunde naderde de hogeschool⁽²⁾ en trad er als vrije cursus bij M. B. van 5 maart 1926.

Fernand Van Es was sekretaris van de sekte « folklore » tijdens het Achtste Vlaams Filologenkongres op 11 april 1926 te Gent. Pol de Mont was voorzitter en behandelde het onderwerp « Braakliggende Studievelden ». Deze leverde een schitterend staaltje van zijn redenaars-talent en verstrekte een geschikte inleiding voor Fernand Van Es die in het programmaboekje had aangestipt : « Niet het minst de H.H. folkloristen uit Oost-Vlaanderen gelieven bij *deze stichting* aanwezig te zijn ». Op deze manier is onze Bond tweemaal op de wereld gekomen, een eerste keer tijdens het Filologenkongres in de maand april dan, en een tweede keer in de vergaderzaal van het Notarissenhuis (op dat ogenblik nog een herberg met zaal voor feestelijkheden) drie weken nadien, op twee mei 1926. De bond was op zichzelf reeds een wonderkind in die zin ! Een machtig driemanschap was telkens aanwezig, een leraar als vader, een professor-vrijzinnige en een priester als assistenten en getuigen !

Renaat van der Linden
Zottegem

(2) Voor bio- en bibliografische nota's van de behandelde figuren, zie Renaat van der Linden, *Nederlandse Volkskundige Bibliografie*. Deel VII, Antwerpen, 1968, *Personalia*, 21-29, *passim*. Ook, *Album Prof. Dr. Paul DE KEYSER*. De Jubilaris aangeboden bij zijn zestigste verjaardag. 1951, *passim*.

DRIE KAFTEN IN VIJFTIG JAAR

Victor STUYVAERT - Clemens V. TREFOIS - Michel BRACKE

Een vlag zwaait als zinnebeeld van een stoet. Een kافت vertolkt zo zinnig mogelijk de strekking van een tijdschrift. De Gentse graficus Stuyvaert heeft nummer één voor zijn rekening genomen. De verklaring is vrij eenvoudig. Hij illustreerde in 1925 Smetse Smee van Charles de Coster met tien houtsneden, leverde veertien pentekeningen voor De Vlaamse Vertelselschat van Victor de Meyere⁽¹⁾ en verstrekte in begin 1926 drie kopstukken, zes sluitvignetten en houtsneden voor Drie Brusselse Kluchten van Joan de Griek waarvoor Prof. de Keyser⁽²⁾ de inleiding schreef. Het spreekt bijna vanzelf, dat het bestuur de titel-illustratie van het tijdschrift in 1926 aan deze artiest toevertrouwt. Het wordt een drieluik.

In het middenvlak houdt een jonge vrouw, de maagd van Gent, een reeks korenaren onder de rechterarm en een greep in de linkerhand. Ze is aan het « zanten », in aansluiting met de titel van het blad. Op de achtergrond rijzen een zestal Gentse torens. In de rechter bovenhoek praat een wapenschild: een klauwende leeuw is gevat in een driehoek waarvan de lijnen een tikje gebogen zijn. Linker- en rechtervlak van het luik bevatten fel gestileerde bloemen. Professor de Keyser had de titel voorgesteld. « Vroeger bestond « Vlaamsche Zanten ». Ook wij willen verzamelen, aren lezen op provinciaal domein, maar systematisch en wetenschappelijk ». ⁽³⁾

In 1927 tekende Clemens V. Trefois een speciale affiche voor de eerste tentoonstelling van de Bond tijdens de Gentse feesten. Het bestuur beschouwde terstond de tekening als een eigen wapenschild en besloot ze op de kافت van het tijdschrift aan te brengen, in verkleinde afdruk. Negen motieven uit het volksleven zijn er wezenlijk en werkelijk elk in een vakje gevat, vier bovenaan: het volkstoneel met het poppenspel, Sint-Niklaas met een knaap en een meisje, de kerstboom met een ster, een O.-L.-Vrouwebeeld in een muurkapelletje met twee lantaarns; de linkerflank spookt met de doodskop en de kaarten van de waarzegsters voor bijgeloof en magie, schetst een kasteel, een sater en een dier om er volksverhalen bij te betrekken; de rechterkant tekent huissieraad met een bord en een huwelijkskan, en de gaai van de schutters bij een ouderwetse zijgevel; de punt van het schild onderaan omkranst met rijke korenaren een windmolen op een hoogte. De leeuw, én van Gent, én van Oost-Vlaanderen, bindt centraal als hart en wekstem de tekens van het volksleven.

De tekening van Clemens V. Trefois heeft gedurende vele jaren,

(1) ROOSE, A.C., *Victor Stuyvaert*. Brugge, 1950, 48.

(2) Antwerpen, 1926, 188.

(3) OVZ I (1926) nr. 1, 14.

In piëteitsvolle herinnering aan de graficus Victor Stuyvaert (Gent 5 III 1897 + 2 IV '74) om de puike manier waarop hij de maagd van Gent en de stad op onze eerste kافت weergaf, biedt het bestuur aan de leden zijn innige wensen voor een zegenrijk 1975 met de reproductie van een houtsnede van de internationaal bekende artiest.

eerst in groot formaat, nadien verkleind(4), de kaft gesierd. Dat ontwerp beduidde een ruim programma, een reeks vakken die bij de volkskunde betrokken zijn(5).

Ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan heeft het bestuur voorgesteld het tijdschrift met een andere kaft te tooien. Prestaties en verwezenlijkingen van de Bond, vooral inzake uitgaven, zouden er in een fijnzinnige flits een weerklank vinden. Michel Bracke heeft de taak op zich genomen. Een paar punten glanzen hier dan flank bij flank in een fleurige flikkering : onze kantwerksters langs ragfijne kant, het poppenspel met het Gentse Pierke, de volksdevotie met het bedevaartvaantje, de duiventoren, het hanengevecht en de reus.

Bestuur en leden treden langs het tijdschrift op in het goud. Wanneer wij een gouden jubileum vieren, hebben we daar beslist recht op.

R. VAN DER LINDEN

Zottegem

Stefaan TOP doktoreert!

Een Latijns spreekwoord luidt : *Nomen est omen*, een naam is een voorteken, en mijn vader, een mulder, verklaarde : maal in top, d.w.z. maal met alle zeilen bij. Stefaan Top heeft hoog gemikt en de top bereikt met zijn doktoraal proefschrift :

De historische Bakelandt en zijn bende in het volkslied en de literatuur met de ondertitel :

Bijdrage tot de bronnenstudie van de Bakelandt-volkssage.

Prof. Dr. K. C. Peeters was promotor. Als kommissaris traden op prof. dr. L. Röhrich van Freiburg i. Breisgau als volkskundige, prof. José Aerts (Westerlinck), voorzitter van de afdeling literatuurwetenschappen, G. Van Dievoet, namens de rechtsfaculteit, prof. J.A. Van Houtte, namens de sektie geschiedenis.

De naam en de figuur van de rovershoofdman is gekend van Oostende tot Maaseik, bij groot en klein en rijk en arm. Hij is getekend in alle dimensies, door allerlei artiesten en zangers. Tien jaar geleden bracht de boekengilde De Clauwaert van Leuven *Dossier Bakelandt* van Fred Germonprez op de markt en de uitgeverij Lannoo van Tielt liet zoëven de tiende druk van Victor Huys' *Bakelandt en de roversbende van het vrijbos* verschijnen. Een recensent vond het bekoorlijk te schrijven :

(4) BROECKHOVE, M., *Beknopte historiek bij de nieuwe kaft 1970*, OVZ XXXXV (1970) 2, met weergave van het drieluik door Victor Stuyvaert.

(5) LINDEN, Renaat van der, *Oostvlaamsche Zanten (1926-1960)*, *Nederlandse Volkskundige Bibliografie*, Antwerpen, 1968, XII-XIII.

'Pastoor Huys werd (geestelijke) vader van een moordenaar'(1). Wij oordelen het behoorlijk met een lichte en toelichtende omschrijving te titelen :

Dr. Stefaan Top werd volkskundige vader van een moordenaar en was zo goed me enkele gegevens over " Bakelandt en de Volkskunde " te verstrekken.

Het volkskundig proces rond Bakelandt en zijn bende stak van wal na de executie te Brugge op Allerzielen 1803. Marktzangers hebben terstond de kriminele feiten met hun interpretatie verspreid. Het lied heeft de aktualiteit van de rovershoofdman geïntensiveerd met zijn invloed op de al dan niet reeds bestaande mondelinge traditie.

De vorser beschikt voor de periode tussen 1803 — liederen — en 1857 — eerste Bakelandt/ 'legenden' in feuilleton — over geen enkel document. Door hun publikaties waarin een Bakelandt dominerend optreedt die wezenlijk verschilt, leggen V. Huys en P.D. Cracco de grondslag van een Bakelandtkonceptie die tot op heden en vooral in West-Vlaanderen geldt. Het schrijven en publiceren van Bakelandtverhalen duurt tot op heden, in de vorm van roman, toneel, kinderboek en luisterspel. Bakelandt was in korte tijd een ongeëvenaarde en zelfs in het Frans vertaalde boekenheld. Naargelang van de bedoeling van de auteur onderging hij telkens een metamorfose. Heeft het succes van de literaire Bakelandt de doorbraak van de oorspronkelijke kriminele volksroman bij ons bewerkt ? Het boek en de naam Bakelandt veroverde heel Vlaanderen, met een overrompeling in diverse uitingen van het volksleven : het verhaal, de ikonografie, de volkstaal, het toneel, het kinderspel en de volksmentaliteit.

Bakelandt is op basis van zijn blijvende aktualiteit, zijn diversiteit in de uitstraling en zijn ruimtelijke representaviteit voor de volkskunde in Vlaanderen een uiterst dankbaar en vruchtbaar onderwerp, wellicht een unicum die tot uitzonderlijk model kan dienen en tot verder vergelijkend onderzoek uitnodigt.

De doctorale promotie had plaats op 30 oktober 1974 aan de katolieke universiteit te Leuven. Bestuursleden van onze Bond en vrienden van uit heel Vlaanderen woonden de plechtigheid bij.

De Bond beleeft het groot geluk dat twee van zijn medeleden op één jaar doktoreren langs een volkskundig thema om(1). Wij feliciteren zeer hartelijk hun promotor Prof. Dr. K. C. Peeters, Stefaan Top en zijn lief-tallige echtgenote.

Renaat van der Linden
Zottegem

(1) Pastoor Huys werd (geestelijke) vader van een moordenaar. Recensie van Victor Huys. Bakelandt en de roversbende van het Vrijbos. Uitg. Lannoo, Tielt, 313 blz., 175 fr., geïllustreerd met 7 pentekeningen van Renaat Demoen.

W.(alter) D.(e) T.(aeye), in Het Volk, dagblad, Gent, 23-1-1975.

(2) Hugo Arens doktoreert. O V Z XLIX (1974) 142-143.

Onze Gouwdag op 27-10-1974 in het teken van het Veer en de Veerdienst op de Schelde in Oost-Vlaanderen

Voor de eerste maal hield de Bond zijn gouwdag niet te Gent maar in een hoek van de Scheldestreek, nl. te Schellebelle, Wichelen, Appels-Berlare en Dendermonde.

De gastheer was de Heem- en Oudheidkundige Kring van Wichelen. Wanneer op 25 maart 1974 voornoemde Kring zijn oprichting aan de Pers kenbaar maakte — er waren niet minder dan zestig aanwezigen — stelde sekretaris-archivaris van de Kring, Robert RUYS, voor onze gouwdag te Wichelen te organiseren, voorstel waarop het Bestuur van de Bond met genoegen inging. De keuze van het te houden referaat viel op "Veer en Veerdienst", tema dat de Hr. Robert RUYS zou uitwerken.

Het gouwdagprogramma omvatte volgende punten :

1) Te Schellebelle

Ontvangst ten gemeentehuize door de Schepen voor Kultuur UYTENHOVE die ons de vermaarde aarden potjes van Schellebelle liet bewonderen. Hij haalde anekdoten aan in verband met de potjes die op de tweede zondag na Pinksteren op de pui van het gemeentehuis worden verkocht en waar de kopers zich rond het kraam verdringen om meerdere stuks of een hele reeks te kopen.

Ondervoorzitter M. DAEM gaf een historische schets over het ontstaan van het miniatuur gerei, potjes, kannetjes, hanen en "schuifels" en over de heropleving in 1952, na een vijftiental jaren onderbreking, van de verkoop(1).

In de buurt van het gemeenteplein werd dan, na het trekken aan de bel, het veer van Schellebelle aangedaan en ingescheept voor een tocht naar Wichelen met het schip "Marleen", eigenaar Jos. Van de Velde(2).

(1) DAEM M., *De Potjesmarkt te Schellebelle*, OVZ XXVII (1952), 115-116
DAEM M., *Schellebelle — Potjesmarkt*, OVZ XXXIV (1969), 182-183.

(2) Mevr. L. VAN DIJK-VANHOOREN vernam een en ander van schipper Jos. Van de Velde. Hij vaart sedert vier jaar, had als leermeester een Fransman en snapte haast niets van de uitleg. Zijn eerste tocht verliep van Schellebelle naar Nederland in één stuk. Zijn langste vaart is vier dagen en drie nachten zonder rust. Zijn vrouw vaart sedert een paar jaar in huwelijk en met de boot. Eerst wilde ze er niet van weten, maar onder invloed van manlief en echtelijke gebondenheid wil ze thans niet meer aan wal wonen. De capaciteit van "Marleen" is 45 ton, drinkt 40 l. stookolie per uur, kan 2.000 l tanken wat volstaat voor een week. Snelheid : geladen 10 km per uur, ledig 14 km per uur. Om de twee maand wordt hier en daar aan wand en binnenin geveerd. Jaarlijks vergt onderhoud ongeveer 120 kg verf en teer. Bij de wijding kreeg het schip Sint-Kristoffel als beschermheilige.

De weersomstandigheden waren niet al te schitterend, doch dat feit kon een dertigtal amateurvaarders niet afschrikken. Ze beleefden er zichtbaar en werkelijk zeer veel genoeg aan.

2) Te Wichelen

Na de landing en een tocht over een hoevekoer te Wichelen, werden we in het Schepenhuis, een prachtig gerestaureerd gebouw uit de zeventiende eeuw(3), door de Eerste Schepen Omer VAN DE WIELE en de Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen ontvangen voor het houden van onze jaarlijkse statutaire algemene vergadering(4).

Na de officiële zitting heeft voorzitter van de Heem- en Oudheidkundige Kring van Wichelen, de Hr. August De MAESSCHALCK, uitleg verstrekt over het kunstwandtapijt "Onze Gemeente" dat de vergaderzaal siert en in 1973 tot stand kwam ter gelegenheid van de viering "800 jaar Wichelen"(5).

3) Appels-Berlare

Na het tekenen van het Guldenboek van de gemeente werden de voormiddagactiviteiten besloten met een tocht naar Appels-veer, zo genoemd naar eeuwenoude traditie van de bewoners.

De laatste groep na het bezoek aan "Luc de Veerman". Cliché: Het Volk.

(3) DE MAESSCHALK Aug., *Het oud Gemeentehuis*, De Autotoerist XXVI (1973), 369-370.

DE MAESSCHALK Aug., *Een kunsthistorisch gebouw te Wichelen*, overdruk uit het tijdschrift van de Heemkundige Kring "Jan Broeckaert", Wetteren.

(4) Zie OVZ XLIX (1974) 214-236.

(5) Zie OVZ XLX (1975) 20-21.

De deelnemers splitsten zich in verscheidene groepen en kwamen via het veer terecht in het veerhuis van "Luc de Veerman" te Berlare. De film "Mira" die rond zijn veer werd opgenomen heeft zijn naam en faam in heel Vlaanderen en verder verspreid.

4) Te Dendermonde

Na het gezamenlijk noenmaal te Appels in het sfeervolle "Hof ter Polder" brachten we met konservator J. VERSTREPEN een bezoek aan het in wording zijnde Oudheidkundig Museum van Dendermonde, waar in hoofdzaak voorwerpen en dokumenten uit de eigen streek worden ondergebracht.

We kregen eerst de geschiedenis over het gebouw. Dan werd ons diets gemaakt met welke moeilijkheden, vooral financiële, een konservator te kampen heeft. Gedurende de rondgang op het gelijkvloers, op de verdieping en de zolderruimte werd deskundige en waardevolle commentaar verstrekt over het plan van opstelling en schikking van de voorwerpen, het aanduiden met naamgeving, enz.

5) Terug naar Wichelen

Het hoogtepunt van de gouddag beleefden de aanwezigen in de Sint-Gertrudiszaal te Wichelen, voor de gelegenheid omgedoopt tot "t Veerhuis", waar het colloquium over "Veer en veerdienst op de Schelde in Oost-Vlaanderen" werd gehouden.

Na de begroeting van meer dan tweehonderd belangstellenden door de voorzitters August DE MAESSCHALK en Renaat VAN DER LINDEN verstrekte sekretaris-archivaris Robert RUYS van de Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen een zeer gedetailleerde en uiterst gewaardeerde uiteenzetting over de geschied- en volkskundige aspecten van het veer en de veerdienst, vooral op de Schelde in Oost-Vlaanderen.

Op de eerste rij zaten zij die zich evengoed thuis voelen op het water als op de vaste grond, eerst onwennig, dan gewoon, de veermannen en veervrouwen Alfons en Delia VERMEIR uit Weert-Bornhem, zuster en broer; de echtgenoten Frans DE PAUW en Irma BRUGGEMAN uit Hamme; de echtgenoten Theofiel VAN HUFFEL en Julia DE BRUYNE uit Baasrode; Marie-Louise BOEL, echtgenote Roger HIEL en Albert HILLEGEMS uit Branst en Pierre COLLAERT uit Hamme-Baasrode.

Van de Hr. Robert Ruys, uit zijn degelijk referaat, vernamen zij en wij ongelooflijk veel over de historie van hun veer, zagen zij de ligging van de verschillende veerdiensten in Oost-Vlaanderen op oude kaarten, ontdekten ze een veerhuis op een oud schilderij en beluisterden ze het "Liedje van een veerman" gezongen door de Volkszanger Mandje DE VOS en Mej. Paula VAN DE WIELE, begeleid door orgelist Jan BRACKE.

Op keurige dia's en in een kleurige film hebben ze zich zelf en hun kollega's in hun gedoe en in een totaal ander perspectief gezien, in een schakel van mensen allemaal ondereen in hun hang en drang om elkaar te helpen.

Het is voor hen een hoogdag geweest met onbekenden waarvan ze onmiddellijk zijn gaan houden. Zij hebben de onverwachte belangstelling gekend van mensen met het verlangen hun traditie, hun daden en hun gedachten vast te leggen in woord en beeld. Voor één dag leefden ze in een andere sfeer en in een wereld van zinnige wetenschap.

Mevrouw Rita GYSEL-SUYS, voordrachtgeefster, droeg tot slot een fragment uit "De Veerman en de Jonkvrouw" van F. DE PILLECYN voor. Ze oogstte een verdiende bijval door haar uiterst kunstige prestatie.

Wij wensen echt en oprecht de Hr. Robert RUYS geluk met zijn zeer boeiende uiteenzetting over het veer en de veerdienst, referaat dat trouwens op een langdurig applaus werd onthaald.

De leerrijke dag kreeg een heerlijk slot : het verorberen van lekkere boterhammen met Oostvlaamse vlaaiën, geurige koffie en fijne rijstap aangeboden door de Heem- en Oudheidkundige Kring van Wichelen. Het was 20.15 u. als de heem- en volkskundigen de gezellige sfeer dienden te verlaten voor de terugtocht naar Gent.

Dankwoord

De gouddag is een feestdag geworden dank zij de gastvrijheid en het uitstekend afwerken van een hoogstaand volkskundig programma geleid door de Hr. Robert RUYS.

De volkskundigen hebben met de heemkundigen gevaren in de vriendschapsboot heen en weer over de Schelde en hebben veel ontdekt in de mensen en in de natuur.

De veermannen, de veervrouwen en de talrijke weetgierigen hebben zich nooit kunnen voorstellen zoveel eer te krijgen, zoveel te leren en zoveel vriendschap te beleven in dergelijk korte tijdspanne.

De Bond is zeer erkentelijk tegenover de gastheer en dankt welgemeend het Bestuur en de Leden van de Heem- en Oudheidkundige Kring van Wichelen en hoopt dat de wederzijdse verstandhouding en vriendschap, ook met de vele kringen die er waren, nog lang moge voortleven tot vreugd van geest en hart, ten bate van de volkskundige wetenschap !

M. BROECKHOVE

Gent

De Heilige Godelieve te Geraardsbergen

Buiten Gistel vereren de gelovigen de lieve heilige te Brugge, Gent, Kersken, Pittem (sedert 1676) enz. Eveneens te Geraardsbergen bij de PP. Jozefieten in de gewezen kerk van de O.-L.-Vrouwebroeders van de Berg Karmel of geschoeide Karmelieten (1466-1796).

Het eikenhouten beeld is zestig centimeter hoog, dateert uit de achttiende eeuw en staat tegen het houten beschot tussen twee biechtstoelen. Oorspronkelijk was het een beeld ten voeten uit, maar de houtworm had het onderste deel zo deerlijk gehavend dat een overste het er deed afzagen. In 1970 tijdens de plechtigheden van de negenhonderdste verjaring van haar dood prijkte het beeld te Gistel op de jubileumtentoonstelling in de parochiekerk.

Bij het beeld aan de rechterzijde zijn twee santjes aan de wand bevestigd en tussenin leest u het bericht: **prentjes water medailles Ste Godelieve.**

In de voorgevel van het heiligdom bemerkt u in de nis van de rechterbreuk een beeld van de heilige. Ze houdt een palm in de rechterhand. Een koord is om haar hals gespannen, zoals dit het geval is met het houten beeld binnenin. De gevel en het beeld dateren van 1889. Het beeld is van steen en circa twee meter hoog. De paters Jozefieten hebben de devotie van hun voorgangers de Karmelieten overgenomen en hebben op het einde van de vorige eeuw zelfs de verering aangemoedigd door de heilige een ereplaats in de voorgevel te verlenen.

Het Latijns kostersboek van de Karmelieten (1772) bevat deze tekst *Festum Stae Godelivae virginis et martyris, 6 julii, patronae singularis contra dolores gutturis cujus reliquiae in hac ecclesia ab antiquis temporibus conservantur et honorantur* (1). Dat betekent in onze moedertaal: "Feest van de heilige Godelieve, zes juli, uitnemende patrones tegen keelpijn, van wie de relieken in deze kerk van oudsher worden bewaard en vereerd".

In een Vlaams kostersboek zijn voor haar feestdag de volgende plechtigheden aangestipt: "Den Feestdagh van de H. Godoleva, den sesden Julius, wort haeren autae geciert, op welken de reliquien in het tabernakel gestelt worden met de welcke naer alle missen die daer geschieden moet gesegent worden, Daer wort geluydt s'avonts ende s' morgens omtrent een quartier. Ten 7 ure wort gesongen de solemneele hoogmisse met diaken en subdiaken aen den grooten autae redelijk verciert; de misse is met de Benedictie en 3 acolyten".

"Nota, dat dezen feestdagh door de Bullen moet gepubliceert worden

(1) Archief van de PP. Jozefieten te Geraardsbergen.

en datter water moet geweydt worden het welcke met een tafel ende gelasen gestelt wort buyten de duere vande sacristie”(2).

In het klooster berust een wijdingsformule die reeds in 1685 werd gebruikt: "Maniere om te weyden het water met de reliquien van de H. Godeleva, maeght ende martelaresse". De teksten zijn in het Latijn opgesteld. We vertalen: "God die de schoonmoeder van de apostel Petrus uit grote koorts hebt bevrijd, heilig en zegen dit schepsel het water door uw allerheiligste naam en de relieken van de H. Martelares Godelieve en schenk ons door haar verdiensten en haar voorspraak dat we van keel-pijnen en allerhande narigheden naar ziel en lichaam mogen worden verlost, enz.(3).

Vele lieden in Vlaanderen kennen de grote lijnen uit het leven van de heilige. Geboren omstreeks 1046 op het kasteel van Londefort in het graafschap Boonen, nu Boulogne, werd ze door haar vader Heinfried en haar moeder Odgiva degelijk opgevoed. Godelieve was vroom en mild voor de armen. Door haar ouders werd ze aan Bertolf, heer van Gistel, uitgehuwelijkt. Deze, geweldig ontgoocheld door haar nederig voorkomen en haar delikate manieren en opgestoot door een jaloerse moeder, kreeg afkeer van haar. Gedurende vele weken aan voortdurende plagerijen blootgesteld vluchtte Godelieve naar haar ouders. Bisschop Radbout verplichtte Bertolf zijn vrouw terug te halen. Allerlei vernederingen werden het lot van Godelieve die nu alles heldhaftig verdroeg en door haar zachtheid, vriendelijkheid en vrijgevigheid de sympathie verwierf van de bevolking en vooral van de noodlijdenden. Aangespoord door zijn moeder besloot Bertolf Godelieve van kant te maken. Twee omgekochte knechten hebben ze gewurgd en in een put ondergedompeld op dertig juli 1070. Iedereen kende de ware schuldige. Niemand durfde het aan hem aan te klagen. De bevolking heeft onmiddellijk Godelieve als een heilige aanschouwd.

Enkele jaren later zal Drogo, monnik uit de abdij van Winoksbergen, in opdracht van zijn abt en na een gewetensvol onderzoek voor het eerst het leven schrijven van Godelieve(4). Op die wijze toegelicht ging Radboud, bisschop van Noyon en Doornik, over tot de verheffing van haar lichaam, tot haar heiligverklaring op dertig juli 1084.(5)

In de loop van de jaren werd haar levensbeschrijving door de naïeve verering van eenvoudige gelovigen met vele legendarische gegevens aangevuld(6).

De PP. Jozefieten hebben van hun stichting af te Geraardsbergen in 1817 vele godvruchtige oefeningen en plechtigheden van hun voor-

(2) Latijns en Vlaams kostersboek berusten in het archief.

(3) Ibidem.

(4) Onder de titel van "Vita Godeliph" in het Legendarium van Clairmarais (XIIe e. XIIIe).

(5) Michel English, Godelieve van Gistel. Brugge, 1944. Reeks: Heiligen van onze stam. Onder redaktie van Ant. Viaene.

(6) o.a. door de Anonymus Ghistellensis, XIVe e.

gangers overgenomen. Of het altijd met dezelfde bijval was? In alle geval, sedert de laatste oorlog, zijn de meeste van die oefeningen weggevallen door gebrek aan belangstelling vanwege de gelovigen.

De devotie tot de heilige Godelieve kan ook wel enigszins verzwakt zijn, maar ze is niet dood. Wekelijks komen haar vereerders en vereersters beroep doen op haar. De verering van de relieken, de vraag naar medailles en prentjes en van tijd tot tijd naar gewijd water zijn er het bewijs van. Ook Walen komen vrij regelmatig. Deze spreken van "servir Goddelif".

De oorsprong van de verering bij de geschoeide Karmelieten is niet bekend. De prentjes en medailles stammen uit de abdij ten Putte te Gistel. In het archief van het klooster berust nog een Frans prentje en een koperen medaille die wellicht uit Gistel afkomstig zijn.

Jammer dat zulk een mooie naam, Godelieve, niet veel meer aan onze Vlaamse meisjes wordt gegeven!

In het klooster van de PP. Jozefieten bestaat ook nog het koordeken van de H. Jozef. Soms wordt er wel eens naar gevraagd, maar dit geschiedt uitzonderlijk. Het koordje wordt gewijd om de zuiverheid volgens zijn staat te onderhouden en de mensen komen het halen "tegen de krampen".

Vroeger namen de lieden die te Beerlegem de heilige Godelieve kwamen vereren, er ook een zwart koordje mede. Sommigen bewaarden het in hun geldbeugel. Anderen droegen het negen dagen lang, ofwel tot het versleten was, rond de hals(7).

P. Marcel C.J.
Geraardsbergen

(7) Richard De Vleeschauwer. Volksbewegen tegen ziekten van mens en vee in het bestuurlijk arrondissement Oudenaarde. Leuven, 1948, Licentiaatproefschrift. Typoscript, 80.
Belangrijk voor de studie van de H. Godelieve: Schrift 1. Bond van de Westvlaamse Volkskundigen. Brugge: De H. Godel. in de volksverering 1070-1970. 94. Referaten van M. Cafmeyer, H. Stalpaert, D. Callewaert, A. Lowyck, J. Geldhof. Studiedag 1970.
S. Top, De Heilige Godelieve in de volksverering. Volkskunde, Antwerpen LXXII (1971) 68-69, 391-392.
De verering van de H. Godelieve en van Sint-Jozef in de kerk van de PP. Jozefieten is niet vermeld in de studie van Richard De Vleeschauwer, en Onze heiligen in kerk en kapel 2. Bisdom Gent, door Leo Simoens, 1952, 50.

Een Gemeentetapijt te Wichelen

Het woord gemeente vindt u samengesteld met archief, bestuur, enz. Tapijt hoort er klaarblijkelijk niet bij. In Wichelen wel. De gemeente bestaat achthonderd jaar. Feesten en een eerste jaargang van het tijdschrift Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen herinneren daaraan. Er bestaan dus dokumenten. Maar in het schepenhuis hangt een enig tapijt, een groots en uitzonderlijk aandenken.

Tapijten vindt u gewoonlijk op de vloer. Daar bestaan ook wandtapijten. Een of ander atelier vervaardigt die, naar een karton of gekleurd patroon van een ontwerper en soms van een groot artiest. Hier kwam het tapijt in het huis zelf tot stand waar u het kunt bewonderen. Centraal, als op de achtergrond, bevindt zich het prachtig hersteld schepenhuis, opgericht in 1682. Sinds meer dan honderd jaar zit het geprangd tussen het grafmakershuisje links en de oudste herberg van het dorp(1). Rechts van het gebouwencomplex rijst Sint-Gertrudis, patrones van de parochie, o.a. aangeroepen tegen de muizenplaag. Daardoor is de muis op de rand van de waterput verklaard: "put van Ste Ghertruyt wiens water ghehaet Wort van lieden van diversche quartieren". Na het verminderen van deze aanroeping ontstond er een Sint-Markoenbron waar bedevaarders van wijd en zijd toevlucht zochten het "konings-zeer"(2). De Heemkring is erin geslaagd de bron terug te vinden, een paar maanden geleden. Naast de put is de romaanse kerk, afgebroken in 1870, weergegeven. De merkwaardigste meubelen zijn overgebracht naar het huidige heiligdom. In de rechterbovenhoek is de kwelgeest Kludde op de rug van een man gesprongen. De grootmeester van de volkskunde, Alfons de Cock, heeft talrijke verhalen, ook van de kludde, in Wichelen opgetekend. Aan de bovenrand draait het wiel van de watermolen op de Molenbeek die ettelijke watermolens telt op haar loop van Grotenberge tot de Schelde te Wichelen. In de buurt daarvan pronkt het gemeentewapen, tevoren het wapen van de familie de Cordes, het laatste adellijk geslacht alhier. In de linkerbovenhoek tronen de reuzen van de wijk Bohemen: Moriaan met zijn gemalin Sharida (in blijde verwachting van de dochter Esmeralda) en de zoon Iraldo. Zij versterken en bevestigen het belang van een wijk tegenover een centrum. Onder hen onderneemt de geketende beer zijn jaarlijkse rondgang met de speelman, de sterredraaier en een begeleider.

Het volksleven glanst en gloeit er veelzijdig: de vroomheid, het schepenhuis: lokaal van de schutters, het volksverhaal, de molen(aar); het wapenschild, het levend volksgebruik: de reuzen en het rondtrekken met de beer.

Dries de Bock, kunstschilder te Merelbeke, door familiebanden met Wichelen vergroeid, was bron en brein voor het werk. Hij tekende een ontwerp op volle grootte, twee meter vijftig bij drie meter vijftig, met zware tinten waar hij bepaalde figuren op de voorgrond wou schuiven, b.v. Sint-Geertrui en de beer, het molenwiel. Niet alleen de kleuren beïnvloeden een ongehoorde afwisseling, maar tegelijk de grondstof: alle

(1) In deze herberg tekende Renaat van der Linden voor de eerste maal de uitdrukking aan "Piet in het kot". Zie Het Bolspel in Vlaanderen vroeger en nu. In eigen beheer, 1966.

(2) Zie G. Celis, Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land, Gent, 1923, 172-174.

mogelijke stukjes van gordijnen, draperieën, fluweel, kwamen in aanmerking, mits ze enigszins de gewenste kleur benaderden. Zelden is dergelijk gaaf geheel gegroeid, met verscheidenheid van lapmiddelen in de zuivere zin van het woord: met witte lijm werden de ontzaglijk vele deeltjes naast elkaar bevestigd. Ieder stuk stof vergde een schikking met kleefmiddel en kleur. De leiding van de kunstschilder en de toewijding van enkele personen⁽³⁾ die gedurende ongeveer vierhonderd uren geestdriftig schikten en schiftten, lakten en plakten, verdienen de klemtoon. Tijdens de festivaldagen op achttien en negentien mei 1973 bleven jong en oud, mannen en vrouwen stevig op post om aan nieuwsgierigen en belangstellenden te tonen, hoe een benijdenswaardige eensgezindheid en geestdrift een toppunt kon verwezenlijken: een waarachtig gemeentewapen, vrucht van een schitterende gemeenschap. Om een jubileum te bestuderen moet u allerlei bronnen raadplegen, archieven, artikels, boeken, kunstwerken. In Wichelen moet u eens het tapijt aanschouwen, bron van blijvende vreugde en fierheid.

August DE MAESSCHALCK en Renaat VAN DER LINDEN
 Wichelen Zottegem

(3) Lijst van de dames en heren die medewerkten aan het tapijt: de dames T. Bracke, De Moor-Van Steendam, Meuleman-Bonnarens, M. Van Accoleyen, Van de Velde-De Winne; de heren D. De Bock, G. de Maesschalck, E. De Winter, J. Henderyckx en O. Van de Wiele.

Albert BRACKE

Gent 2 februari 1919 - 27 december 1974

Op 27 december overleed schielijk de Heer Albert Bracke, bibliotekaris van de boekerij «Leren vereert». Het nieuws sloeg in als een bom. Op 12-12-1974 had hij nog de vergadering van onze Beheercommissie van het Museum voor Volkskunde bijgewoond. Hij maakte gulhartig op- of aanmerkingen als het pas gaf en hielp met raad waar het kon. Als afgevaardigde van de socialistische partij in de raad van de beheercommissie was hij een daadwerkelijke steun en stipte raadgever. Hij was nochtans heel wat meer dan een gewoon raadgever of adviseur, hij voelde het volksleven aan en leefde het mee. Verzamelen, uitstallen en studie van voorwerpen volstond niet voor hem. Hij wou het volksleven werkelijk peilen en bestuderen. Op basis van die opsporingen leverde hij twee belangrijke bijdragen in Oostvlaamse Zanten. De eerste verscheen als een afzonderlijke uitgave, nummer dertig van onze uitgaven: **Van het cijnskiesrecht naar het algemeen meervoudig stemrecht**, met een voorwoord van Prof. Dr. Herman Balthazar. In de jaargang 1974 publiceerde hij een uitvoerige studie: **Het Familieboek van de familie De Smet**.

Wij bieden aan Mevrouw Juliette Staelens, en de geachte familie ons oprecht medeleven in hun leed en pijn.

HET BESTUUR

BOEKBESPREKING

Van Goor's Folkloristisch Woordenboek, door K. ter Laan. Van Goor Zonen, Den Haag, 1974, 503 blz. prijs 335 frank.

Het "Folkloristisch Woordenboek van Nederland en Vlaams België" van K. ter Laan, in 1949 uitgegeven door Van Goor, werd alom en door iedereen geraadpleegd hoewel van bevoegde zijde steeds gewezen werd op de onvolmaakte behandeling van vele steekwoorden.

De Groninger Kornelis ter Laan die in 1963 overleed op de leeftijd van negentig jaar, schreef een indrukwekkende

reeks boeken over volkskundige onderwerpen waarvoor de erkenning niet uitbleef.

Het lanceren van een "Abdijen en Begijnhovenjaar", "Kastelenjaar", "Folklorejaar" en dergelijke betekent dikwijls een feest voor de uitgevers. Het Belgisch "Folklorejaar 1974", uitgeroed door het Commissariaat Generaal voor Toerisme, gaf zowat voor ieder dorpje

aanleiding om een demonstratie klompenmaken ten beste te geven.

Ook de uitgevers misten de wagen niet. De uitgeverij Van Goor in Den Haag vond het klaarblijkelijk nodig om in te haken op de gunstige marktsituatie door de uitgave van een ongewijzigde herdruk van het woordenboek van Ter Laan maar dan zonder enige verwijzing naar de eerste druk van 1949 en onder de titel: "Van Goor's Folkloristisch Woordenboek". De strijdbare ter Laan zou tijdens zijn leven een dergelijke titel-usurpatie niet genomen hebben. Het betreft hier geen volledige anastatische druk aangezien een stuk weggelaten werd van het "Voorbericht".

Daardoor kon niet meer tot uiting komen dat het handelt om een heruitgave. Dit handboekje dat ongetwijfeld een brede verspreiding zal kennen, doet dus andermaal weer geen eer aan de volkskunde als wetenschap.

De lezer die denkt dat de kennis over de diverse behandelde onderwerpen nog maar zover reikt, kan er zich anno 1974 niet eens rekenschap van geven dat hij

het slachtoffer werd van kwalijk boerenbedrog.

Het eertijds verdienstelijke boek van ter Laan is verouderd en met een verbeterde en aangevulde herdruk zou men er zelfs niet kunnen komen.

Geheel anders ligt dit voor het "Wörterbuch der deutschen Volkskunde" van Oswald Erich en Richard Beitzl waarvan onlangs (Stuttgart, 1974) een derde en geheel bewerkte heruitgave verscheen verzorgd door Richard en Klaus Beitzl.

De heruitgave van het woordenboek van ter Laan zou wel gediend geweest zijn met een eerlijke verwijzing naar de uitgave van 1949 maar dan voorzien van een uitvoerige "Inleiding" door een volkskundige die daarin de gelegenheid zou krijgen de stand van zaken volgens het recent volkskundig onderzoek uiteen te zetten met verwijzing naar enige recente bibliografie.

Hier werd een kans tot publieke voorlichting gemist en het aanzien van de volkskunde als wetenschap in grote mate geschaad.

W.P. Dezutter

Historische huisgevels te Oudenaarde. Tekst door Patrick Devos. Foto's van Paul Maeyaert. 150 blz., 128 afbeeldingen groot formaat. V.V.V.M. Oudenaarde, 1974. Prijs: 325 F.

Dit platenwerk wordt ingeleid als volgt: "Een poging tot benadering van het probleem. Algemeen karakter. Het architecturaal patrimonium. Een poging tot formulering van de kwestie. Het architecturaal erfgoed te Oudenaarde. Sombere perspectieven. Zichtinventaris van de gevels."

Wanneer men de afbeeldingen bekijkt, zou men het wel kunnen betreuren dat de historische woonhuisgevels niet op grond van gelijke of verwante stijlvormen werden gegroepeerd. Nu ligt alles zowat ordeloos... door elkaar. De gevels zijn immers per straat gerangschikt. Men bemerkt alras, hoe ontzaglijk veel van het uiterlijk stadschoon in de vorige eeuw bedorven en verwaarloosd is. Zeer gelukkig zijn nog een aantal merkwaardige huisgevels gaaf of nagenoeg ongeschonden bewaard.

Twee dingen maken deze bouwwerken opvallend schoon: de esthetische vormgeving en de historische stijlenmerken. Indien wij ons bepalen tot enkele waardevolle gevels, waarop sommige afbeeldingen zeer onze aandacht vestigen, dan is dit: om te wijzen op het stijlgevoel dat voor elk tijdvak een ander inspirerend streven wilde zijn. Aanvankelijk waren de woonhuizen gekonstrueerd volgens het stijl- en regelstelsel. Van deze timmermanskunst zijn slechts povere fragmenten tot ons gekomen (afb. 119). Prachtige voorbeelden van gotisch getinte gevels met verdiepingsgewijs overkragende en vooruitspringende verdiepingsvlakken, segmentvormige ontlastingsbogen boven de kruisvensters, krachtig geprofileerde waterlijsten, vinden we afgebeeld onder nr. 15, 66. Tot de meest gebruikelijke vorm van gevel-

beëindiging behoren de top- of puntgevels. Voortreffelijke specimen van het populaire trapgeveltype (38, 42, 82), opvallend is het karakter van de klokgevels met hun grillige in- en uitzwenkende belijning en aanzetvoluten, gedekt met een half rond of driehoekig fronton (13, 82, 86). Verliezen we de rococo niet uit het oog, de ellipsvormige lichtopening in het fronton en de omlijsting overwoekerd door een fantastisch schelpenornament van C- en S-vormige krullen in keer en tegenkeer (16, 17, 33). Van evenveel kunsthistorische waarde getuigt het Lodewijk XVI-karakter (62, 73, 85), evenals de empire met boven de streng geprofileerde kroonlijst een drie hoekig fronton, het middenbalkon geflankeerd door hermen en de nadrukkelijk geaksentueerde rondboogvensters (21, 61, 83, 91).

Het was de taak der samenstellers van dit boek, niet alleen het stijlvolle

te doen opmerken, maar vooral het lelijke uit te schakelen. Deze opmerking is niet bedoeld als een kritiek. Mogelijk is door het laten zien van de ontsierende bouwsels getracht meer actieve belangstelling te doen gedijen voor mooie gevels uit voorbije eeuwen. Hier ligt een dankbaar terrein voor hen die actie voeren voor de verfraaiing van de stad en het verder behoud van deze onvervangbare erfstukken te verzekeren. Grotendeels zijn de verknoeiide gevels nog in hun oorspronkelijke stijlvormen te herstellen.

Geeft de tekst geen genakkelijke lectuur, dat doet niet af van de verdiensten van deze poging. Het illustratiemateriaal is echter méér geworden dan men er aanvankelijk van verwacht. Wij wensen dit keurig uitgegeven boek in vele handen.

Cl. TREFOIS.

Georges DHEEDENE 1909-1973. Drukkerij-Uitgeverij A. de Cuyper-Robberecht, Dendermonde, 1974. 238 blz., 112 ill. Teksten van kunstcritici, letterkundigen, o.a. Jan D'Haese, Georges Leroy, A. Cavens, Pierre Kluyskens, Rik Clement, Bert de Keyser, e.a.

Regelmatig verschijnen kunstboeken, maar uitzonderlijk leest u vooraan als een soort motto de tekst van de artiest: « *Mijn belangstelling gaat echter in de eerste plaats naar de folklore, de laatste tijd vooral naar de folkloristische gebruiken die in verband staan met de ruitersport ...* ». Kunst schilder Georges Dheedene was voor vele bekenden in hoofdzaak de portrettist, maar het volksleven leefde hij mee als niet één. Vakmanschap, artistieke begrip voor het volkse zijn de drie elementaire waarden waarop het werk van de kunstenaar steunt (Georges Leroy). Rootbakken (21), Kelen van het varken (7), Aan de waskuip (30), Pikker (33), Melkvrouw (56),

Ossenspan (98), De voddensraper (105) bewijzen hoe hij vinnig en innig met het volk van hoog tot laag meeleeft, ook in slameur en labeur. Wij lezen in volkskundige publikaties, boek en tijdschrift menige sage, maar zelden heeft een artiest « de verteller » geportretteerd. Georges Dheedene heeft het hoofd van die man geschilderd, met de wijde blijde ogen van een persoon die met zijn vertellingen de luisteraars boeit en bindt. Alleen reeds op basis van dit portret zijn we verplicht dit waardevol boek aan te halen. Dheedene heeft met groot talent menige volkse waarde uit het Leieland vastgelegd.

R. VAN DER LINDEN

Een Bedeschrift Anno 1785

De Gentse groentevrouwen aan de Abt van de Sint-Pietersabdij nevens Gent

Het in verzen opgesteld, gekaft bedeschrift dd. 10-5-1785 berust in de bibliotheek van de Rijksuniversiteit Gent. Naar ons oordeel betreft het een afschrift van het origineel dokument en het is slechts met de familienaam van de schrijver BONNE ondertekend. Er is een nota aan toegevoegd met de vermelding van de beginletters der voornamen, nl. C.J.(1).

Voornoemd eksemplaar moet niet de enige kopie van het origineel zijn, want op basis van het artikel "Geschiedenis van een Teerling huizen" van A. Van Werveke(2) bezat schrijver ook een afschrift. In zijn artikel haalt hij een veertiental regels uit het bedeschrift aan. De schrijfwijze van sommige woorden stemt niet overeen met die van het eksemplaar voorhanden in de RUGent. Gebeurde de aanpassing met het oog op meer duidelijkheid voor de lezer ?

* * *

De Gentse groentevrouwen met hun kramen gestationeerd op de Groentenmarkt te Gent, tot 1689 de Vismarkt, vragen in 1785 aan de abt van Sint-Pieters nevens Gent om de bouwvallige huizen, eigendom van de abdij en gelegen aan de zuidkant (kant Koornmarkt), te willen afbreken daar ze niet enkel gevaar opleveren voor hen zelf, maar ook voor hun klanten.

Ze hebben daarvoor een beroep gedaan op een zekere BONNE, die zich "tweeden poët" noemt. Hij breidt het bedeschrift uit met allerlei aanhalingen, overwegingen en zinspelingen, daterend niet enkel van die periode, maar zelfs van vroeger. Om de zaken goed te begrijpen moeten we even terugblikken. Alvorens het bedeschrift in zijn geheel te publiceren, willen we de verschillende zaken, naarmate ze worden aangehaald, verduidelijken :

Wij koopvrouwen van sti(e)l in alle groensel waeren
die wij eer dat de zon ons gevels komt verklaeren
tot voordeel en gemack van al de gentenaeren
en alle vremde ras al waer het voor husaeren
van rom en tom de stad net weten te vergaeren

Op het einde van de 18e eeuw beleefde Gent een woelige periode. Talrijke troepenbewegingen hadden er plaats. Zo trokken o.a. op 23 juni 1784 en volgende dagen de dragonders van het regiment van luitenant

(1) RUGent, nr. G16374

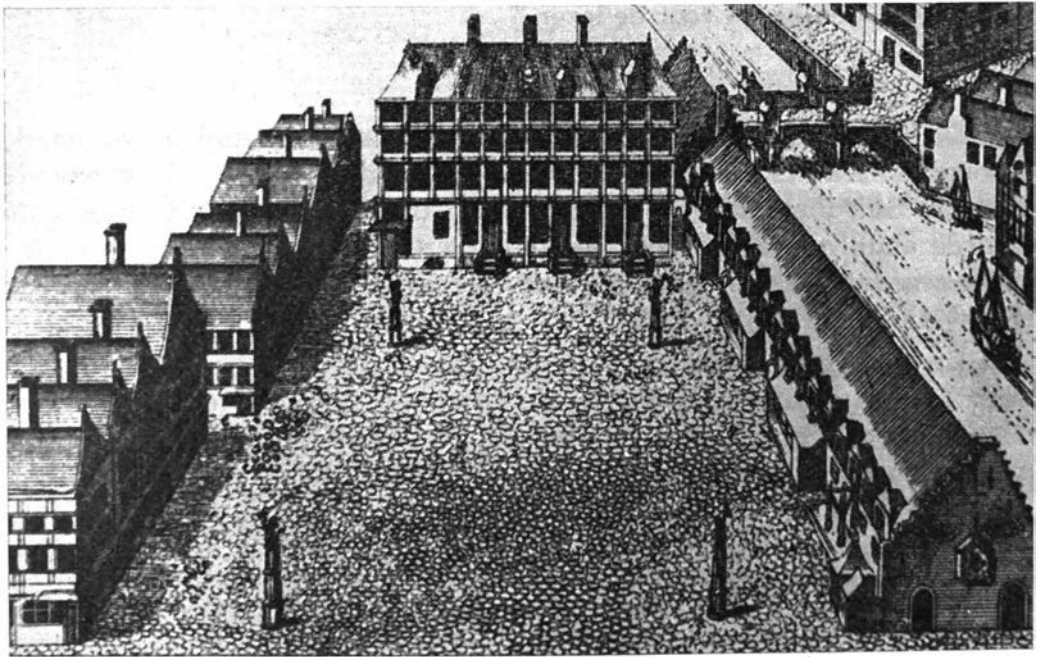
(2) Gazette van Gent 23-24/10/1922, gesignaleerd door de Hr. Van Wesemael

graaf d'Arenberg voorbij(3). Op 12, 13 en 14 oktober 1784 kwamen twee bataljons van het regiment van Vierset, komende van Brugge, en twee bataljons van prins de Ligne, komende van Doornik en Ieper, langs Gent naar Dendermonde en naar Sint-Niklaas(4). Alhoewel Jozef II en de Staten van Holland op 8-11-1784 de vrede hadden getekend, hadden nog talrijke troepenbewegingen plaats. Zonder te gewagen van de keizerlijke troepen kwam o.a. op 28-2-1785 een afdeling van het regiment dragonders van Toscanen te Gent garnizoen houden(5)

Al deze troepen moesten eten en drinken. Behalve aan de Gentenaren leverden de groentevrouwen ook aan *alle vremde ras al waer het voor husaeren*.

Op onse groenselmerckt tusschen de vier pilaeren
die hier als paelen staen nu drij hondert twee jaeren
waer op vier leeuwen eerst bekleed met lange haijren
met vaendels in den klauw manhaftig staende waeren
om ons en ons kraem sorgvuldig te bewaeren

Van 1483 tot vóór de Franse overheersing bevonden zich op de vier

Afb. 1 — Zo bracht Sanderus de vroeger Vismarkt, thans Groentemarkt op de etsplaat, met op de achtergrond de drie huizen anno 1481 met houten gevels, die in 1785 werden vervangen door een voor die tijd indrukwekkend gebouw waar heden de N.V. EUROPABANK gevestigd is. De grote plaats is de hedendaagse Groentemarkt, toen Vismarkt met de vier pilorijnen of schandpalen. Links in beeld: de Leie met de Grasbrug. (Foto: R. Hespel, Gent)

(3) DESTANDBERG D., *Gent onder Jozef II, 1780-1792*, Gent, 1910, p. 113

(4) Ibidem, p. 117

(5) Ibidem, p. 123

hoeken van het plein "pilaeren" (zie afb. 1). Daartussen waren de kramen van de groentevrouwen opgesteld.

Een zekere Van Maldegem, die de privilegiën van de stad had geschonden, moest in 1483 tot openbare boete vier grote stenen pilaren oprichten. Leeuwen met de wapenschilden van Gent, Vlaanderen, Bourgondië en Oostenrijk waren daarop gebeiteld.

De huidige Groentenmarkt was vroeger een gerechtsplaats. Getuigen van het oude strafrecht, b.v. de pijnbank en de schandekaak, alwaar de misdadigers het haar, een oor of de vingers afgesneden werden of er werden gebrandmerkt, zijn nog zichtbaar naast het Galgenhuisje.

Aan de vier pilaren werden de misdadigers geboeid en gegeseld "met scerpen roeden op hun bloot lijf zo datter bloet naervolgde". De schepe-
nen volgden het schouwspel uit een vensterraam van een huis aan de zuidkant, eigendom van de Sint-Pietersabdij.

Op het ogenblik dat Bonne het bedeschrift opstelt, waren de palen 1785 — 1483 = 302 jaren oud. Onze poëet heeft nauwkeurig geteld(7).

u seer oodmoedelijck ons herte wensch verclaeren
ons wensch van op ons merckt tot algemeen welvaeren
te sien een nieuw gebauw
in plaetse van het leelijck schauw

Het "leelijck schauw" in kwestie omvatte de herbergen de *Berrie*, *tHaentken* en de *Meerminne*, zie afb. 1, gelegen aan de zuidkant (kant Koornmarkt). Trouwens de gebouwen tussen Groentenmarkt, Korte Munt, Hooiaard en Pensmarkt behoorden toe aan de Sint-Pietersabdij en werden uit dien hoofde *den teerlinc voor tvlæshuis* genoemd.

Vóór 1479, wanneer een brand het kompleks voor een tweede maal had geteisterd, bevonden er zich vier huizen i.p.v. drie. Het vierde *tLooc*, aan de kant van de Korte Munt, werd na de brand niet meer heropgericht om de Korte Munt te verbreden. Het stadsbestuur had zelfs het inzicht alle huizen niet meer te laten herbouwen om van de Hooiaard en de Groentenmarkt één groot plein tot stand te brengen. In die periode bestonden aldus ook reeds urbanisatieplannen. De tegenkanting van de Sint-Pietersabdij verijdelde dit voornemen. Daardoor werden in 1481 drie huizen heropgebouwd, nl. *de Berrie*, *tHaentken* en *de Meerminne*.

De stad en de Sint-Pietersabdij sloten een overeenkomst die naderhand tot jarenlange processen aanleiding gaf.

Zonder te spreken van de boete die de abdij opliep voor fraude in verband met de handel in wijn, bevatte de overeenkomst ten opzichte

(6) KLUYSKENS Pierre, *De Groentenmarkt te Gent*, Kunst- en Geestesleven, De Gentenaar 19-5-1957

(7) Volgens DESTANDBERG D., *Gent onder Jozef II, 1780-1792*, Gent, 1910, p. 85, zouden de zuilen op de Groentenmarkt op 15-10-1782 zijn weggebroken hetgeen in tegenstrijd is met de vermelding van onze poëet

van de drie herop te richten huizen, kant Korte Munt, volgende bepalingen :

- 1) de abdij zal het huis genaamd *tLooc*, en dat nabij *Hemelrijck* (bewoond door een pasteibakker) evenals een deel van de keuken van *Hemelrijck*, naast het neringhuis der barbiers, doen afbreken, op voorwaarde dat *den grondt vanden zelven husen metten heerlichkeiten, die de vornomde mijn heere de religieusen ende convent daer hebben, zal blijven hemlieden popre toebehoirende teeuweghen dagen...* en dat de grond zal worden afgebakend door middel van stenen voorzien van 't wapen van de abdij;
- 2) de abdij zal de huizen bouwen aan de kant van de Vismarkt, nu Groentenmarkt, in de richting van de haar toebehorende muur, van 't huis van de pasteibakkers 't Vleeshuis, tot aan de woning van de barbiers in de Korte Munt;
- 3) op een dier huizen zal de abt een toreken oprichten voorzien van een uurwerk; onderhoud van het uurwerk blijft evenwel ten laste van de stad;
- 4) er zal langsheen de drie nieuwe huizen een weg gelaten worden breed genoeg om doortocht te verlenen aan een molenaarsgespan en men zal ter dier plaatse noch kramen noch banken mogen stellen(8).

Aldus luiden de artikels in verband met de overeenkomst op de huizen. Deze waren achteruit te bouwen en de vrijgekomen grond af te bakenen met merkstenen voorzien van het wapenschild van de abdij. De merkstenen werden pas in 1493 geplaatst.

In die huizen en op een gedeelte van de Groentenmarkt oefende de abt van Sint-Pieters nevens Gent, als vazal van de Graaf van Vlaanderen, het lage, het middelbare en het hoge gerecht uit. Hij mocht dus voor feiten aldaar voorgevallen de schuldigen veroordelen tot lijfstraffen, zelfs tot de dood. De Schepenen, bestuurders en rechters binnen Gent hadden daar geen inspraak. De grond van de abt vormde in die zin een eiland in de stad(9).

De drie nieuwe huizen met houten gevels in 1481 opgetrokken waren zeer fraai, voorzien van arduinen pilasters en elegante dakvensters. Op een ervan bevond zich het torentje met uurwerk, zie afb. 1.

In 1785, ten tijde van het bedeschrift, waren de huizen driehonderd jaar oud. Volgens de aanhalingen bevonden ze zich in een uiterst erbarmelijke toestand :

- die door den auderdom qualijck aen een en hauwen;
- want t' schijnt onmogelijck dat sij nog staende blijven;
- sij siender erger uyt als ons versleten wijven;
- sij sijn gelapt getapt met stucken ende brocken;
- niemant en heeft er oijt een van ons onderrocken met soo veel lappen op sien hangen aen ons gat;

(8) DE POTTER Fr., *Gent van den oudsten tijd tot heden*, Tweede Deel, Gent, z.j., p. 359-361

(9) Er was nog een ander leen van dezelfde aard op de Groentenmarkt, nl. van Wasselin, later uitgesproken Wasselij

- wij sien hier t' allen dag dat t' hautste groenselwif op verre soo kranck niet is als wel dit audt katijf;
- dat men hier menigmael veel stucken sien afvallen jae stucken die soo wel een buyle sauden slaen dat men subitelijk naer d'eeuwigheit sau gaen;
- daer moet maer eenen wint op dese gevels blaesen de stucken vliegen af en pletteren ons cabaesen.

Niet enkel aan de kant van de Groentenmarkt, ook langs de kant van de Pensmarkt was het niet veel beter :

- en als'er maer een stuck valt van de sijgebauwen dan gaen de vleeschdraegers met al de pensevrouwen een fraeijer liedjen op t'is al dat g'hooren kont men wensch't er dit gebauw in 't diepst der hellengront jae waer het maer te doen met sweiren en tempeesten het waer van over lang bij al de duyvels geesten.

Het was dus niet zonder reden dat de groentevrouwen hun klachten uitten.

maer oock en willen wij soo ongeschoeft niet spreken
gelijk dien die u merckt in sijnen sack wilt steken
nog wij en willen u geen proces aandoen
t' geen door chicanerije een eeuwe lanck moet broen

Hier doelt de poëet op de vele verwickelingen die tussen de stad en de abdij gerezen zijn.

Door het achteruitbouwen van de in oppervlakte verkleinde huizen waren vanzelfsprekend de huurprijzen geringer dan voorheen. In 1689 had de Vismarkt plaats gemaakt voor de Groentenmarkt. Om zijn inkomsten te vergroten liet de abt op het einde van de XVIIe eeuw enkele kramen plaatsen vóór de herberg de Berrie. Dat feit was in tegenstrijd met de overeenkomst van 1481, (nl. met 4), waarin wordt gezegd : *er zal langsheen de drie nieuwe huizen een weg gelaten worden breed genoeg om doortocht te verlenen aan een molenaarsgespan en men zal te dier plaatse noch kramen, noch banken mogen stellen*, zie p. 28.

De abt verdedigde zich met de verklaring dat de kramen zich op zijn heerlijkheid bevonden, dat de Vismarkt voor de Groentemarkt plaats had geruimd, dat de overeenkomst aldus niet meer geldig was en dat de huurprijzen van de achteruitgebouwde huizen werkelijk verminderd waren.

De Raad van Vlaanderen, waarbij het stadsbestuur de zaak aanhangig had gemaakt, besliste op 23-6-1695 dat de abt op zijn heerlijkheid van de oude Vismarkt al mocht uitvoeren wat hij goed vond, behoudens *dat den selven Vre hem regulere naer de generale Ordonantien politique, bijde hrs ghemaect ende te maecken, ende dat door de selve cramen (ende) boutique niet belet en worde de passage door de straete, lancxt de huusen, deselve abdije competerende*(10). Met andere woorden, de abt kreeg geen gelijk.

Terwijl het geding nog aan de gang was, gaf de abt, opnieuw in verband met zijn inkomsten, aan een zekere N. Vollaert, koordendanser, de toelating om een barak op de Groentenmarkt op te richten om zijn "verheven" beroep uit te oefenen. De schepenen deden de barak op 29-2-1692 afbreken, aangezien de oprichting niet strookte met het algemeen gebruik, nl. het oprichten van kramen en niet van barakken(11).

In het begin van de XVIIIe eeuw ontstonden opnieuw moeilijkheden. Op de heerlijkheid van de abdij bevonden zich reeds lang vier houten winkeltjes die de abt in 1712 wellicht wegens hun bouwvallige toestand door gemetselde deed vervangen. De schepenen protesteerden omdat naar hun gevoelens aldus *schuyelhoecken ghemaect* (werden), *alwaer de fielten ende vagebonden, by nachte, hun achter de selve huyskens connen verberghen ende oock alle soorten van vuyligheit can gedaen ende gheleyt worden ...*, en verzochten de koning bevel te geven om de gemetselde gebouwtjes te doen afbreken. Het stadsbestuur was klaarblijkelijk van plan ze zelf af te breken, want de abt, bij wijze van voorzorg plaatste na de dagtaak van de werklieden bewakers op de werf om zijn heerlijk recht indien nodig te verdedigen. De Raad van Vlaanderen verleende op 4-8-1712 aan de abt de toelating om de begonnen werken te voltooien(12).

De stadsmagistraat trachtte door alle middelen het gebruik van de winkeltjes te verhinderen en plaatste in maart 1713 vlak voor de deuren van de winkeltjes evenveel houten kramen. De abt bracht het geval voor de Raad van Vlaanderen die het stadsbestuur in het ongelijk stelde. Het stadsbestuur tekende bij de Grote Raad te Mechelen beroep aan. Op 4-7-1714 bestempelde deze laatste de wethouders als *quaede apellanten* en veroordeelde hen tot de onkosten en met het bevel de houten kramen af te breken(13).

De stadsmagistraat verbolgen door dit vonnis verleende aan verscheidene personen de toelating om op de plaats waar de kramen zouden gestaan hebben, kruiwagens met fruit te plaatsen en het aldaar te verkopen, met het inzicht de winkeltjes van de abt te hinderen. De abt was verplicht zich opnieuw tot de Raad van Vlaanderen te wenden om het stadsbestuur tot de orde te roepen(14).

Met recht en reden mag onze poëet spreken van processen uitgelokt door *chicanerije*. De handelwijze van het stadsbestuur was erop gericht het heerlijk recht van de abt te beknotten of wilde m.a.w., zoals wordt gezegd, *de merckt in sijnen sack steken*.

(10) DE POTTER Fr., *Gent van den oudsten tijd tot heden*, Tweede Deel, Gent, z.j., p. 363

(11) Ibidem, p. 363

(12) Ibidem, p. 363-364

(13) Ibidem, p. 364-365

(14) Ibidem, p. 365

wij sijn so niet geschaeft gelijk die trotsche dammen
wij noemen 't al rond uijt al met sijn eigen naemen
daer toe en hebben wij geen twee conventen g'had
gelijk het poppegoed ons mod'eesters van 't stad

In die tijd was Mgr. Fernandus Maria de Lobkowitz, een Oostenrijkse prins, zeventiende bisschop van Gent (1779-1795), die de moed heeft gehad tientallen jaren hardnekkig en verbeterd te vechten tegen de keizerlijke dekreten van Wenen. Naast zijn sterke gaven had hij echter ook zwakke. Hij was niet ongevoelig voor wereldse grootheid en praal. Naar wij uit de geschiedenis opmaken genoot hij de treurige faam een vlek op de morele integriteit van de bisschopswaarde veroorzaakt te hebben.

De "Wekelijkse Gendsche Spie, tot onderrigtinge van het volk"(15), een weekblad sterk nationalistisch, zeer grof van taal en uiterst anti-klerikaal verspreidde allerlei verderfelijke aantijgingen. De naam van de uitgever bleef onbekend. De vijf eerste nummers werden te Middelburg en de overige te Groningen gedrukt. Dit laat misschien vermoeden dat het blad uit protestantse hoek stamde. Het richt aanvallen tegen de magistraat van Gent, tegen de Raad van Vlaanderen en ook tegen de bisschop en spaart zeker de *dames* niet.

Zo lezen we, om een voorbeeld te geven, de opname van volgende aankondiging in verband met een *Diocesaine Synode*(16) :

Monsieur... membre du Clergé eurique est invité de
la part de Monseigneur l'Evêque à la Redoute qu'il
donnera à la salle de St Antoine, samedi 12 février
1791 à 5 heures du soir avec autant de demoiselles
qu'il lui plaira(17).

De bisschop zat deze synode voor. De draagwijdte van deze aankondiging kan op een goede of een slechte manier geïnterpreteerd worden, nochtans maakten die high-life-bisschoppelijke samenkomsten in die tijd veel ophef, temeer daar de high-life-mode van die tijd zich door diepe bovenlijfuitsnijdingen kenmerkte die zeker als ongeschikt werden geacht in de tegenwoordigheid van een bisschop. Onze poëet bestempelt die *dames* als *poppegoed*, een woord waarin "poppe" een in de volkstaal gemeen woord is voor een geestelijke. Met *mod'eesters* bedoelt hij degenen die voor het eerst met de nieuwste mode voor de dag kwamen.

Voor de vermelding van twee conventen vinden we de verklaring in het feit dat de bisschop weinig in zijn bisschoppelijk paleis te Gent verbleef, maar haast bestendig op zijn kasteel te Lochristi vertoefde alwaar recepties plaats vonden. Zo heeft hij de konfrerie van rethorika "De

(15) De volledige kollektie van maart tot mei 1791 berust in de bibliotheek van RUGent onder nr. G 15158 en in handschrift onder nr. G.3518

(16) Kerkelijke vergadering van een bisdom bestaand uit de geestelijkheid al of niet met vertegenwoordigers van leken en macht hebbende inzake kerkelijke leer, wetgeving, bestuur, rechtspraak. WNT 612

(17) DESTANBERG D., *Gent onder Jozef II, 1780-1792*, Gent, 1910, p. 268

Fonteyne", die in 1789 de eerste prijs op de toneelwedstrijd te Lokeren behaald had, op zijn kasteel te Lochristi uitgenodigd. Het toneelstuk TRAZIMUS en TANAGENUS werd opgevoerd en de bisschop kreeg na de uitstekende vertoning smaak in het toneel. Herhaaldelijk werden de Fonteinisten uitgenodigd. Ze speelden er zowel treur- als blijspelen voor een mondain publiek van *damen en heeren* uit Gent, genodigden van de bisschop. Er kwam een orkest van zeventien muzikanten om de voorstellingen op te luisteren en tot slot was er... bal(18).

wij willen geensints doen gelijk die staute gasten
die eene nieuwe kerck aftraegen met geweld
en willen dat men hem het plan nog vooren stelt

Spijts talrijke navragen, opzoekingen en raadplegingen van geschiedkundige werken en bij historici zijn we er niet ingeslaagd een opheldering te ontdekken van de aanhaling van de nieuwe kerk en de stoute gasten. Misschien heeft schrijver zich aan een fantasiestootje gewaagd om de nederigheid van de groentevrouwen beter te beklemtonen.

tot hier toe hebben wij geen een woord gesproken
maer aengsien den bouw van schreyboom is voltrocken
en u geen ander werck beswaert in g'heel de stad
wij dan versoecken u de oprechting van dat...

In het derde kwartaal van de XVIIe eeuw waren de oude gebouwen van het kapelleke Schreiboorn Kortrijksepoortstraat, Gent, bouwvallig. In 1770 gelastte abt Gudwaldus Seiger de bouwmeester Jan-Baptist Simoens met de opdracht een nieuwe kapel op te richten en bouwmeester David 't Kindt een nieuw godshuis op te trekken. De kapel "Nood zoekt Troost"(19) was eerst afgewerkt. Het godshuis met zijn sobere gevel langs de Kortrijksepoortstraat was volgens onze poëet in 1785 voltooid(20).

In aansluiting met deze verwezenlijkingen kon, naar het oordeel van de groentevrouwen, de abt een aanvang maken met de afbraak van de oude huizen aan de Groentenmarkt en beginnen met de nieuwe opbouw. In dit tijdstip moet er reeds sprake zijn geweest om de werken aan te vangen gezien de groente vrouwen zegden : *wij vraegen dit te meer*

(18) DE KEYSER P. Dr., *Een onbekende bladzijde uit de Geschiedenis van "De Fonteyne" te Gent*, OVZ 3e jg., 1928, nr. 6, p. 81-87

(19) Op 26-9-1971 werd het 200-jarig bestaan van de kapel gevierd, De Gentenaar 25-26/9/1971

(20) Overeenkomstig de bepalingen van artikel 1 van de wet van 7 augustus 1931, werden op 4-5-1973 gerangschikt als monument, om reden van hun oudheidkundige en esthetische waarde, de kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Schreiboorn te Gent, Kortrijksepoortstraat 138 en de gevel van het aan de kapel Onze-Lieve-Vrouw ten Schreiboorn grenzende kloostergebouw, bekend ten kadaster, Gent 5e afdeling, artikel 2129, sectie E, perceelnummer 888g (31 a 76 a) eigendom van de V.Z.W. "Zusters der Kindsheid Jezus", Nederpolder 1, Gent. B.S. 8-11-1973

om dat men heeft vernomen dat gij al een nieuw plan te voorschijn hebt doen komen.

De huizen werden uiteindelijk gesloopt en vervangen door een langwerpig gebouw dat de hele zuidlengte van de Groentenmarkt in beslag nam. Het ontwerp in Lodewijk XVI stijl, van de hand van Joachim Frans Colin, meester-timmerman, voorzag als tympanavulling van het fronton het gehouwen wapenschild van de Sint-Pietersabdij nevens Gent.

De bouwwerken waren in juni 1787 voltooid. Op 1 juli tekenden de abt en P.J.J. Tiberghien, de beroemde Gentse goudsmid, de eerste pacht van het huis op de hoek langs het Vleeshuis(21).

Met de tijd werd de gevel verminkt volgens de opvatting van de verschillende eigenaars. Het groots uitzicht en de harmonie geraakten door de verbouwingen verloren. Het artikel van A. Van Werveke " Geschiedenis van een teerling huizen " brandmerkt deze verminkingen(22).

Wanneer de N.V. EUROPABANK zich te Gent op de Groentenmarkt vestigde, werd de verminkte gevel praktisch bijna naar de originele plans hersteld en is Gent met de plechtige inhuldiging van de bank op 30-3-1965(23) een historisch gebouw rijker geworden.

Afb. 2 — Herstelde gevel aan de Groentenmarkt, Gent, door de N.V. EUROPABANK naar de oorspronkelijke plans van Joachim Frans Colin

(Foto : N.V. EUROPABANK, Gent)

(21) VAN WERVEKE A., *Geschiedenis van een Teerling Huizen*, Gazette van Gent 23-24/10/1922

(22) *ibidem*

(23) Palmares, *EUROPABANK N.V. vestigt zich te Gent*, 7e jg. 1965, nr. 2, p. 7.

Na de hierboven gegeven verklaringen van de verschillende aanhalingen, overwegingen en zinspelingen door de shrijver in de tekst verwerkt, laten we het niet minder dan 189 verzen groot bedeschrift in zijn geheel volgen :

**VAN WEGENS DE GROENSELVRAUWEN DER STAD GEND AEN DEN
EERWEIRDIGSTEN ENDE DOORLUCHTIGSTEN HEER PRELAET VAN
SINTE PIETERS NEVENS GEND**

Wij koopvrouwen van sti(e)l in alle groensel waeren
die wij eer dat de zon ons gevels komt verklaeren
tot voordeel en gemack van al de gentenaeren
en alle vremde ras al waer het voor husaeren
van rom en tom* de stad net weten te vergaeren
op onse groenselmerckt tusschen de vier pilaeren
die hier als paelen staen nu drij hondert twee jaeren
waer op vier leeuwen eerst bekleed met lange haijren
met vaendels in den klauw manhaftig staende waeren
om ons en om ons kraem sorgvuldig te bewaeren
gelijck ons is vertelt van onse moer en vaeren
wij hebbende gehooft onder verscheijde maeren
eene besonderlijck die ons veel vreugd kan baeren
soo hebben wij gedacht ons al te saem te paeren
in onsen vrouwen raed an naer en rijp bedaeren
hebben wij vast gestelt geen pen nog inckt te spaeren
om met respect en eer een bed'schrift t' openbaeren
aen u de hoogsten abt van al de munckeschaeren*
aen u de bloem en puyck van al de brusselaeren
en nu der gentenaers den vaer van alle vaeren
in glorie ende glans van d'halfte jubilaeren
die door de kennissen der aude beschreven blaeren
in vele wetenschap soo hoogelijck sijt ervaeren
dat indien lof moet sijn geviert op alle snaeren
wij seggen dit recht uijt wij sijn geen leugenaeren
hierom wij oock recht uyt wij wijvers al te gaeren
(verhopende dit schrift u geensints sal beswaeren)
gepooft door 't degelijck hert den vaer der guygelaeren
waer van wij hebben d'eer te sijn de lieve caeren,
u seer oodmoedelijck ons herte wensch verclaeren
ons wensch van op ons merckt tot algemeijn welvaeren

* rondom

* monnikenschaeren

te sien een nieuw gebauw
in plaetse van het leelijck schauw*,
t' geen... hola groenselvrouw
gij spreekt hier wat te gauw
te los en veel te vrij
siet eens wie sijde gij?
is het wel in den keer
te sijn soo familier
met soo een grooten heer
van vlaenderen primaet
het hoofd van g'heel den staet
lid van den hoogen Raed
en prince van Camphijn
daer cateras bij sijn,

* geval

T'is waer hij is een heer van hooge qualiteit
 een heer van hoogsten ranck maer sonder trotsigheijt
 dien heer schijnt seer genegen soo hebben wij vernomen
 van boeren die bij ons met vruchten kommen,
 dat desen heer Prelaet wanneer hij buyten gaet
 gemeijnelijck met den boer een vriendelijck praetjen slaet,
 en somtijds wel gebeurt dat hij met d'aude vrouwen
 jnt hoecxken van de schauw sig wel kan besig hauwen
 soo doet hij van gelijk als hij naer schreijboom reijd
 waer hij den aermen klap der wijvekens wel leijd
 als desen goeden man wel luijstert naer dees slooren
 wij hopen dat hij oock ons reden sal aanhooren
 daerom durfven wij Eerweirden heer Prelaet
 voorstellen in dit schrift ons groenselvrouwen praet
 ons praet die u versoeckt van dees haute gebauwen
 die door den auderdom qualijck aen een en hauwen
 en door hun swakeleen* al wagelende staen
 van soo haest mogelijk is te willen af doen slaen
 want t'schijnt onmogelijck dat sij nog staende blijven
 sij siender erger uyt als ons versleten wijven,
 sij sijn van g'heel de stad het aldergrootste schauw
 een jeder schromt'er van als den bittebauw*
 sij sijn gelapt getapt met stucken ende brocken
 niemant en heeft'er oijt een van ons onderrocken
 met soo veel lappen op sien hangen aen ons gat
 gelijk dit audt gebauw hier toont aen g'heel de stad
 om de katijvigheijt* van dit gebauw te vatten
 men moet het dagelijckx sien gelijk wij om te beschatten
 wij sien hier t'allen dat t'hautste groenselwijf
 op verre soo kranck niet is als wel dit audt katijf*
 dit is het alderminst het erg is nog van allen
 dat men hier menigmael veel stucken sien afvallen
 jae stucken die soo wel een buijle sauden slaen
 dat men subitelijck naer d'eeuwigheit sau gaen
 siet eens in wat gevaer nu hier de mensen loopen
 die langst dees schauw catijf ons groensel komen koopen
 ons kraem soo verr'men kan versetten wij van daer
 en nog al niet te min wij loopen jnt gevaer
 daer moet maer eenen wint op dese gevels blaesen
 de stucken vliegen af en pletteren ons cabaesen*
 en smijsteren* ons fruijt is dat niet aengenaem
 als men hier sit en schromt met een geplettert kraem.
 gij wijsen heer prelaet wij laten u bedencken
 hoe seer dat dit ons merckt en ons persoon moet krencken
 en oock wat soet geluyt en lieve melodij
 alhier daer wort gehoort men vloect'er als een preij
 en als'er maer een stuck valt van de sijdgebauwen
 dan gaen de vleeschdraegers met al de pensevrouwen
 een fraeijer liedjen op t'is al dat g'hooren kont
 men wenscht'er dit gebauw in 't diepst der hellengront
 ja waer het maer te doen met sweiren en tempeesten
 het waer van over lang bij al de duyvels geesten,

* zwakke leden, onderdelen

* nachtmerrie, kinderschrik

* zwakheid, wankelheid

* ellendig gebouw

* manden

* verpletten

fifi* dan groenselvrouw
 gij spreeckt weer al te gauw

* foei

te bot en t'onversaeft*
u klap is t'ongeschaeft
en aen t'respect ontbreekt
vandien aen wie gij spreekt

* te stoutmoedig

T'is waer ten is niet fraeij soo vloecken ende sweiren
hoe wel het hier gebeurt wij hooren t'selv' niet geiren,
maer soo bestaet den mensch in sulck omstandigheijt
eer men het selve weet men is de vloeck al quijt
ten is niet weerden abt dat wij u vloecken seggen
ten is maer om de saeck u klaerder uijt te leggen
en ist dat wij dat doen op ongeschaeft fatsoen
wij hebben niet te min den wil van wel te doen
wij sijn soo niet geschaeft gelijk de trotsche dammen
wij noemen 't al ront uijt al met sijn eijgen naemen
daer toe en hebben wij geen twee conventen g'had
gelijck het poppegoed ons mod'eesters van 't stad
maer oock en willen wij soo ongeschoeft* niet spreken
g'lijck dien die u merckt in sijnen sack wi't teken
nog wij willen u geen proces aendoen
t'geen door chicanerije* een eeuwe lanck moet broen
neen verre sij van ons de scibben pharasijen
wij soecken t'allen tijd dees rasse te vermijden
wij hebben in ons saeck maer eenen advocaet
en dien is t'degelijck hert hij geeft ons goede raed
en wij volgen sijn raed soo soet als suyker boonen
hier supplierende reverentelijck verthoonen
de bede die wij doen aen u menschlieventheijt
op dat gij van dit schauw ons groenselmerckt bevrijd
wij vraegen dit te meer om dat men heeft vernomen
dat gij al een nieuw plan te voorschijn hebt doen kommen
tot stellen van alhier een alderschoonsten bouw
ach goeden heer Prelaet ach stelt hem dog al gauw
ach prince van Camphijn wilt onse merckt bevrijden
ach vlaenderschen primaet hebt met ons medelijden
ach opperhoofd des staets maeckt ons een nieuw gebauw
ach maeckt het dog algauw en helpt ons uyt den rauw

* onbeschoft

* haarklieverij

maer hola groenselvrouw
gij knaegt te straf aen t'been
gij wilt het soo met een
g'en siet niet verder aen
als uwen neus kan gaen
g'en weet niet al wat werck
hoe menig huys en kerck
t'geen aen dien heer prelaet
nog op te bouwen staet
en wat hij t'allen kant
nu bauwt ten platten land
men kan't op een saison
niet al te saemen doen
vervolgens niet en past
dat men hem overlast,

wat verre sij van ons dien heere t'overlasten
 wij willen geensints doen gelijk die staute gasten
 die eene nieuwe kerck aftraegen* met geweld
 en willen dat men hem het plan nog vooren stelt
 neen neen rechtveirdig heer t'is verr' van ons gedachten
 maer wij beelden ons in dat volgens uwe krachten
 soo noodig steedsche werck het geen in dit geval
 u smeekende versoeckt u niet beswaeren sal
 tot hier toe hebben wij geen een woord van gesproken
 maer aengesien den bouw van schreijsboom is voltrocken
 en u geen ander werck beswaert in g'heel de stad
 wij dan versoecken u de oprechting van dat...
 nu gij de wijvkens hebt g'lieven te pareren*
 met soo een schoon gebauw waer op sij glorieren
 verciert ons van gelijk opdat men t'allen dag
 over ons merckt cieraet oock glorieren mag
 en soo t'u heeft behaegt stads inkom te verschoonen
 dat het u oock behaegt het hert van stad te kroonen
 hoe wel gij grooten lof van schreijsboom hebt behaelt
 gij sult met meerder lof als dan wesen betaelt
 volgt dog ô goeden heer volgt dog u goet gedachten
 waervan wij allen dag de uytwercksels verwachten
 en gelijk u recht gebied op het opperhoofd van stad
 gekroont is met een schoon en edel tempelvat
 wilt oock u rechtsgebied int hert van stad doen blijken
 en met een schoon gebauw bekroonen en verrijcken
 gij sijt den opperheer van t'herte der stad gend
 maeckt dog als s'herten heer* u herte ons bekent
 jae weirden herten heer wilt gij dit werck beginnen
 gij sult nog meer om meer al ons goet herte winnen
 en uwen lof en faem sal vlieden t'allen kant
 niet door die stad alleen maar door t'geheel vaderland
 en wij besonderlijk sullen u lof verkonden
 uw lof als honing graet sal vloeyen uyt ons monden
 en op ons groenselmerckt sal uwen naem altijd
 van ons en van ons ras hoog sijn gebenedijd
 ons dunckt wij sien alreed die schoone nieuwe bauwen
 ons dunckt dat wij daer voor al vreugde feesten hauwen
 en dat men den prelaat daer vooren reets al viert
 dien man die onse merckt soo treffelijck verciert
 dit dunckt ons inder daet omdat wij vast bebrauwen
 op de menschlieventheijt van die het op sal bauwen
 wij putten uyt sijn naem dese voorsienigheijt
 sijn naem bevat het klaer soo ons is uytgeleijt
 gij Seiger Eriges* (voor wie wij sauden vechten * allusie op lat. erigere = oprichten
 als het saud'noodig sijn) sult dit gebauw oprechten
 gij Seiger Eriges sult door een milde daet
 tot schoonheijt van dees stad oprechten dit ciraed
 gij Seiger sult ons merckt soo edelijck verheffen
 dat geene merckt in stad haer schoonheijt oijt sal treffen
 daer over sullen wij met alle liefde en vleijd
 en g'heel de stad met ons u toonen dankbaerheijt
 wij sullen oock u naem verheffen alle daegen
 wij sullen uwen lof de weireld omme draegen

* afpersen

* versieren

* hartenheer = goedheid

en roepen uyt'er hert dat Seiger sij verheven
dat Seiger lange leve...
dat God hem voor dees gunst sijn eeuwig gunste geve

Amen

T' Welck Doende & was ond.^t N N
Aldus in vergaderinge der vrije groenselwijvers* * ongewoon mv. van wijf
der stad Gend ende opgesteld in
versen door den tweeden Poët Bonne in
daeten 10 meije 1785

Over de persoon van de abt Gudwalus Seiger hoeven we niet uit
te weiden daar Bonne duidelijk wetenswaardigheden aanhaalt :

- hij was den hoogsten abt van al de munckeschaeren;
- de bloem en puyck van al de brusselaeren;
- door de kennissen der aude beschreven blaeren in vele wetenschap soo hoogelijck
ervaeren;
- een heer van hoogsten ranck maer sonder trotsigheijt;
- slaet met den boer een vriendelijck praetjen;
- luistert naer den aermen klap der wijvekens van Schreiboorn.

Misschien nog volgende biezonderheid :

hij is op maendag 8-12-1760 in de Capelle van den Pauzelyken Nuntius, op de plech-
tigste wyze, volgens het gebruyck van de Heilige Kerke, tot den LXX abt der Wyd-
vermaerde ende Exempte Abdye van St. Pieters nevens Gendt, Gemeyterd, naer het
arrivement van Zyne gemelde Hoogweidigsten Heer, uyt Brussel in zyne Abdye,
wiert voor derselfs Prelature een konstig Vuer-werk aengesteken, die met meer an-
dere vreugde-teekenen tot diep in den nacht tot dien eynde bedreven werden(24).

* * *

Wie was de tweede poëet C.J. Bonne en welke gegevens vinden we
over zijn pennevruchten ? Over het algemeen blijft de kennis over het le-
ven en de lotgevallen van soortgelijke personen beperkt tot hun naam
en een vage situering in de tijd.

Een kataloog van een boekenverkoop in 1781 noemt C.J. Bonne,
nl. Charles-Joseph Bonne, Advocat du Conseil en Flandre(25). Hij zou
zich gedurende zijn ambtsperiode en gedurende zijn opruststelling aan
gelegenheidsgedichten hebben gewaagd en meer bepaald aan het opstel-

(24) Gazette van Gent, Donderdag 11-12-1960, § Brussel den 10 December.

(25) RUGent, nr. G 10328

Catalogue de Livres
juridiques et historiques
délaissés par feu Messieurs
Mr. Charles-Joseph Bonne
Advocat du Conseil en Flandre
et

Mr. Albert-Joseph Bonne
son Pere, Conseiller-Pensionnaire des
Parchons en la Ville de Gand

Dont la vente se fera publiquement à Gand
dans la Salle de St. George, le 11 Décembre
1781. à 2. heures après-midi, le 12. &

len van hekel- en spotgedichten. Zijn toegenegen Dienaer J. DE WOLF in een Zendbrief aen Mynheer C.J. Bonne, Advocaet &c, schrijft o.a. op p. 4 :

Om dat gy last noch moeyt in d'ouderdom ontvluucht,
Maer meer en meer in konst der Muzen neemt genucht.

....
De slaepvoedige jeugd brengt gy vruchten aen,
Gy doet uw ouderdom in versche roozen staen...(26).

Hoe talrijk de pennevruchten van C.J. Bonne zijn geweest is moeilijk te achterhalen. Slechts diegene die gedrukt zijn geworden kunnen worden achterhaald en dan nog :

jaar 1778 : *Den leutigen en leerenden vasten-avond Doctoer — Tot Loven, Men vind-se tot Gend by P.F. Cocquyt, Boekdrukker en Boekverkooper in den Hoyart, M.DCC.LXXVIII*, in 4°, 31 p. Eigenaardig stuk in verzen door C.J. Bonne (27).

jaar 1779 : *Gedicht op de hedendaegsche Mode, M.DCC.LXXIX*, in 4°, 12 p. en 1 blad niet genummerd met het schip der zotheid met onderschrift :

Den Mode zot met zot gepaert
als geck naer Zotteghem toe-vaert.

Deze plaat die ook het titelblad vormt is gevolgd door : *Tot Gend, by C.J. Fernand, Boekdrukker en Boekverkooper, Eigenaardig stuk in verzen in de zin van een stuk gedrukt bij P. Cocquyt.*

Gedicht opgedragen Aen de edele, achtbaere en konstminnende Heeren liefhebbers van de Nederlandsche Poëzy binnen de stad Cortryk(18).

jaar 1779 : *Discours op een Gedicht opgedraegen aen Syne Hoogweerdigheyd den Bisschop van Gend den 22 November 1779. Tweeden Rencontre van eenen Boer, op de Chicane en op de hedendaegsche Mode,*

le 13. à 9 heures du matin & l'après-dîné
à 2 heures

Sous la direction de Pierre de Goesin, Lib.
A GAND

Chez Pierre de Gosin, Imprimeur de Sa
Majesté Impériale & Royale Apostolique
Prix deux liards pour distribuer aux pauvres

(26) RUGent, nr. G 5052

Zendbrief van den heer DE WOLF
aen Mynheer C.J. BONNE

Advocaet, &c
Tot Gend by C.J. Fernand, Boekdrukker en
Boekverkooper op den Reep in S. Augustinus
M.DCC.LXXVIII

(in 4°, 9 blz.)

(27) VANDERHAEGHEN Ferd., Bibliografie Gantoise, Tome IV, 2de partie du XVIIIe siècle, Gand, 1862, nr. 5893, p. 136, RUGent, nr. G 1975

(28) Ibidem nr. 5940, p. 145, RUGent, nr. G 1990

in 4°, 10 p., 1 blad op het einde niet genummerd met de gegraveerde afbeelding van het schip der Zotheid met onderschrift :

Den Mode Zot met Zot gepaert
als geck naer Zotteghem toe-vaert

gevolgd door het jaartal M.DCC.LXXX.

Het gedicht vormt een samenspraak van poëet en boer en eindigt met een woord van

DEN STIERMAN
VAN HET
SCHIP :

Komt vryelijk aen boord al die wilt mede vaeren,
Men schink'er, men drinkt'er, men speelt'er ook op snaeren;
Soo dat den MODE-SOT, met Sot en Gek gepaert,
G'lijk in voorleden jaer, naer Sotteghem toe vaert(29).

* * *

Of het bedeschrift werkelijk in opdracht van de groentevrouwen is tot stand gekomen valt te betwijfelen. Trouwens een vereniging van groentevrouwen heeft, voor zover we het kunnen achterhalen nooit bestaan.

Naar ons oordeel heeft de schrijver de oprichting van de nieuwe gebouwen, aan de zuidkant van de Groentenmarkt te Gent, louter en alleen uit lust tot dichten en tot plagen bezongen.

Kwam het ooit in de handen van de abt van de Sint-Pietersabdij bij Gent dan is dat waarschijnlijk heel toevallig gebeurd.

M. BROECKHOVE

.Gent

KONINKLIJKE BOND DER OOSTVLAAMSE VOLKSKUNDIGEN

Vereniging zonder winstoogmerk

De Bond bevordert de studie van de volkskunde en geeft sedert 1926 het tweemaandelijks tijdschrift « Oostvlaamse Zanten » uit, waarin volkskundige bijdragen en de resultaten van volkskundige enquêtes in Vlaanderen gepubliceerd worden.

De Bond schrijft ten laste van zijn Alfons de Cockfonds tweejaarlijks een prijsvraag over volkskundige onderwerpen uit, organiseert voordrachten, tentoonstellingen en reizen.

De Bond is eind 1968 gestart met een Kantwerkstersclub Sint-Katelijne, die cursussen in kantwerk organiseert, thans gespreid over vier jaar.

Raad van Beheer van de Bond: erevoorzitter: E. Boonen; voorzitter: Lic. R. van der Linden; ondervoorzitters: Lic. M. Daem en G. Weze; sekretaris: M. Broeckhove; penningmeesteres: S. Van de Velde; leden: H. Depoorter, J. De Vriendt, Dr. R. Haeseryn, G. Hebbelynck, Lic. L. Hoste, G. Rouquart, R. Tondat, F. Van Bost, Prof. Dr. P. J. Vandenhoute, Lic. A. Van den Kerkhove, G. Van Peteghem en G. Weze.

Dagelijks bestuur van de Bond: voorzitter: Lic. R. van der Linden; sekretaris: M. Broeckhove; lid: Dr. R. Haeseryn.

De Bond heeft daarnaast volgende permanente commissies:

Kommissie voor volkskundige Enquêtes: voorzitter: Lic. R. van der Linden; leden: M. Broeckhove, Lic. M. Daem, Dr. R. Haeseryn en G. Weze; adviseurs: Lic. H. Arens en M. Van Wesemael.

Kommissie voor feesten en reizen: voorzitter: G. Weze; leden: M. Broeckhove, M. De Puydt, Dr. Haeseryn, F. Van Belle en G. Van Peteghem.

Het Museum voor Volkskunde, gesticht door de Bond in 1927 in het voormalige Museum voor Oudheden, Lange Steenstraat, is sedert 1962 overgebracht naar het Kinderen Alyns-hospies, Kraanlei 63, Gent. De Bond beheert het Museum dat de Stad Gent bij besluit van 27-9-1931 in bescherming heeft genomen. Daartoe heeft de Bond een beheercommissie in het leven geroepen bestaande uit vertegenwoordigers van het Stadsbestuur en van de Bond.

Beheerkommissie Museum voor Volkskunde: erevoorzitter: E. Boonen; voorzitter: G. Weze; ondervoorzitter en konservator: Dr. R. Haeseryn; sekretaris: M. Broeckhove; penningmeester: G. Hebbelynck; leden: H. Depoorter, Lic. L. Hoste, G. Rouquart, F. Van Bost, Prof. P. J. Vandenhoute, Lic. R. van der Linden, G. Van Peteghem en drie stadsafgevaardigden.

Dagelijks bestuur en aankoopkommissie van het Museum voor Volkskunde: voorzitter: G. Weze; ondervoorzitter en konservator: Dr. R. Haeseryn; penningmeester: G. Hebbelynck; sekretaris: M. Broeckhove.

(Vervolg van tweede blz. van de kaft)

32. **Kantwerkstersclub St.-Katelijne** - Kursus Stropkant 2e leerjaar: 200 F + 10 F porti.
33. **Kantwerkstersclub St.-Katelijne** - Kursus Cluny: 200 F + 10 F porti.
34. **Huldebetoon E.H. Gabriel Celis** gevolgd door zijn Bibliografie samengelezen door F. VAN ES. 1954, 20 blz., 1 ill. Prijs: 50 F (leden 38 F) + 8 F porti.
35. **Voorzitter F. Van Es ter ere.** Huldebetoon en Bibliografie. Inleiding « De Wals der Zestigjarigen » door Prof. Dr. P. DE KEYSER. 1954, 24 blz., 1 ill. Prijs: 50 F (leden 38 F) + 8 F porti.
36. **Ndl. Volksk. Bibliografie.** Deel XVI Oostvlaamse Tijdschriften (1823-1960) door N. POBLOME, Antwerpen 1973; LXXI + 354 p. Prijs: 450 F (leden 360 F) + F porti.
37. **Cikorei** door Lic. R. VAN DER LINDEN (nr. XXXIII v. Uitgaven Kon. Bond...) 1973, 48 blz., 1 kaart, rijk geïllustreerd. Prijs: 80 F (leden 55 F) + 8 F porti.
38. **De Gentse Kant** door M. BROECKHOVE, met uitleg door Mevr. L. VAN DIJK-VANHOOREN (résumé en français) (nr. XXXIV v. Uitg. Kon. Bond...). 1973, 36 blz., 12 ill. Prijs: 105 F (leden 85 F) + 10 F porti.
39. **Kantwerkstersclub St.-Katelijne** - Kursus Russische en Moderne kant. Prijs: 200 F + 10 F porti.

REEKS: UIT HET GENTSE MUSEUM VOOR VOLKSKUNDE

Verkrijgbaar op het Museum voor Volkskunde, Kraanlei 63, Gent:

1. **Uit de Geschiedenis van het Saffarke of Kogelflesje** (met einer d. Zusammenfassung) door M. Van Wesemael. Prijs: 40 F + 8 F porti.

Elk bedrag vooraf storten op postrekening nr. 000-0096946-43, Bond Oostvl. Volkskundigen, Gent.

UITVERKOCHT zijn: Herdenkingsalbum Alf. de Cock - Het Stroodekkersbedrijf door Cl. Trefois - Lodewijk De Vreese Bibliografische studie - De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land, door Cl. Trefois - De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore, door Cl. Trefois - De Tinnepotgieterij te Gent, door J. Boes - Galerij van Gentsche Typen, door E. Andelhof - De Magie van het Poppenspel, door F. Van Es en anderen - Devotie tot de Heilige Donatus, door M. Broeckhove - Sint-Kristoffel, Legenden, Verering, Verspreiding, door R. van der Linden - Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde, door Mevrouw L. Bataille-Hiel - Leerknappen in de kunstambachten te Gent 14e en 15e eeuw, door M. Daem - Register op G. Celis: Volkskundige Kalender ..., door F. M. Olbrechts - De Groei en Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamse Volksziel, door J. Vermeulen - Bijdrage tot de volkskunde van Moerzeke, door J. Laureys - Vrolijke Doodsbrieven vol humor en gal, door R. van der Linden en G. Simons - Duiventorens in Oost-Vlaanderen, door O. S. Depraet - Waasch Sagenboek, door F. Van Es - Weerkundige Volkskalender van het Vlaamse land, door M. Broeckhove - Wetterse Typen, door A. Van Durme - Het Hospies der Kinderen Alijn door E. Luykx - Jan De Lichte door G. Simons - De Wetterse Reuzen, door Lic. M. Daem - De levende Folklore van het Gewest Balegem, door M. Broeckhove - De folklore van de Hop in Vlaams-België, door Cl. Vanhoucke - De 78ste Ratschieting te Zaffelare, door Lic. M. Daem.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Volkskundigen: vanaf 1975 Jaarlijkse bijdrage gewoon lid: 300 F; gezinslid: 100 F (zonder tijdschrift); gepensioneerde: 250 F; beschermend lid: 500 F; steunend lid: 1000 F (B.T.W. steeds inbegrepen).

Abonnement op Oostvlaamse Zanten voor niet-leden (bibliotheken, instellingen, boekhandel, verenigingen, enz.): 350 F (B.T.W. inbegrepen); buitenland: 400 F per jaargang.

De v. z. w.

NOORDSTARFONDS

steunt Oostvlaamse Zanten.

HET NOORDSTARFONDS

is de kulturele stichting

van de Vlaamse verzekeringsmaatschappij

DE NOORDSTAR EN BOERHAAVE

Groot Britanniëlaan, 121, Gent.